

SZAKDOLGOZAT

VIGHNÉ SZABÓ NIKOLETT
Gyógypedagógia

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Gyógypedagógia Szak

A PSZICHOPEDAGÓGIA ELLÁTÁSI KÖRÉBE TARTOZÓ
GYERMEKEK ÉS FIATALOK MEGJELENÉSE A SZABADIDŐ- ÉS
VERSENYSPORT TERÜLETÉN

Belső konzulens: Tóth-Szerecz Ágnes
egyetemi tanársegéd

Készítette: Vighné Szabó Nikolett
DP5907
levelező tagozat

Intézet/Tanszék: Neveléstudományi Intézet
Gyógypedagógiai Tanszék

Kaposvár
2023

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés	1
2.	Problémafelvetés	2
3.	Kutatási kérdések	3
4.	Szakirodalom feldolgozás.....	4
4.1.	Pszichopedagógia fogalma és célcsoportjai	4
4.2.	Szabadidő és sport alapfogalmai.....	6
4.3.	Szabadidő eltöltésének lehetséges formái.....	6
4.4.	Sporttudomány és sportpedagógia a tudományok rendszerében	7
4.5.	A sport területei	8
4.6.	A sport személyiség-, és magatartás formáló hatása.....	8
4.7.	A sport szocializációs hatása	10
4.8.	Tehetséggondozás a sportban	11
4.9.	Deviáns viselkedés és sport.....	11
5.	Jó gyakorlat bemutatása	13
6.	Kutatás.....	14
6.1.	A kutatás célja	14
6.2.	Kutatásmódszertan	15
7.	Kutatás elemzése	16
7.1.	A kutatás résztvevői	16
7.2.	Sajátos nevelési igényű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések	19
7.3.	BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések	27
7.4.	Nem diagnosztizált problémával küzdő gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések	33
7.5.	Hátrányos helyzetű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések	37
7.6.	Tehetséges, kettős tehetségű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések	40
8.	Összegzés	44
9.	Kutatási kérdések megválaszolása	45
10.	Javaslatok megfogalmazása	47
11.	Irodalomjegyzék	48
12.	Ábrajegyzék	50
13.	Táblázatjegyzék	51
14.	Mellékletek.....	51
14.1.	Kérdőív szakembereknek	51
14.2.	Szülői kérdéssor.....	54

1. Bevezetés

Szakdolgozatomhoz igyekeztem olyan témát választani, ami érdekel, amiben el tudok mélyülni és amivel képes leszek kitartóan foglalkozni. Jelenleg a sport nagyon fontos szerepet tölt be az életemben, a mindennapjaim szerves része, szívesen foglalkozok az elméleti háttérével is. Ez adta a kezdő ötletet, hogy a sport köré épüljön a dolgozatom. Szerettem volna olyan szűkebb témakört meghatározni, amivel érdemes és kell foglalkozni. Az atipikusan fejlődő gyermekek és serdülők szabadidős és versenysportjának (gyógy)pedagógiai kérdései véleményem szerint nagyon aktuálisak és fontosak. Érdemes diskurzust kezdeményezni a gyermekekkel és fiatalokkal foglalkozó sportszakemberekkel az inklúzió és az esélyegyenlőség kérdéseiről.

A szakdolgozatom ötletét néhány évvel ezelőtti tapasztalataimból merítettem. Volt szerencsém kis ideig kísérni egy ADHD-val diagnosztizált kislány sportpályafutását, ami meglehetősen gyors és pozitív változásokat hozott a viselkedés- és magatartásszabályozás, valamint a szociális képességek területén. Otthon és az iskolában is érzékelhető volt a fejlődés. Mióta megismertem ezt a kislányt, érdekel, hogy országos szinten milyen valós lehetőségei vannak azoknak a gyerekeknek, fiataloknak, akik problémája kevésbé szemmel látható és kézzel fogható, de befolyásolhatja a szabadidősportban való részvételüket.

A sajátos nevelési igényű (továbbiakban SNI), a beilleszkedési-, tanulási-, magatartási nehézségekkel küzdő (továbbiakban BTMN) diagnózissal rendelkező, vagy a még nem diagnosztizált, de nehézségekkel küzdő gyermekek és fiatalok számára is jól kihasználhatóak a sport adta fejlesztő, testi és szellemi egészséget megőrző lehetőségek. Az említett nehézségek esetén fontos a strukturált napirend kialakítása, illetve a szabadidő hasznos eltöltésére irányuló törekvések, ehhez remek eszköz lehet a sport. A mozgás, mint a feszültség levezetésének proszociális módja kiemelkedően fontos lehet például ADHD esetén. Legnagyobb előnyét a sportnak és a klubhoz, csapathoz tartozásnak én a szociális képességek fejlesztésében, és az egyén társadalmi státuszának javításában látom. Jó volna, ha a már meglévő diagnózissal rendelkező gyerekek is inkluzív módon részt vehetnének a többségi sportéletben, illetve, ha a klub keretein belül jelentkező problémák nem lennének kizáró tényezők akár élsportról, akár szabadidős sporttevékenységről beszélünk.

Kutatásom alappillére az a kérdés adja, hogy a pszichopedagógia ellátási körébe tartozó gyermekek, fiatalok láthatóvá válnak-e a sportéletben, a szabadidősport és az élsport világában. A kérdés felderítéséhez egyrészt integráló szakembereket és sportklubokat választottam, ahol érintett gyermekek védett környezetben sportolhatnak. Másrészt olyan szakembereket kerestem

fel, akik nincsenek szoros kapcsolatban a gyógypedagógiával, kevés ismeretük van az érintett gyermekekről, de érzékelnek problémákat, nehézségeket a csoportjaikban.

2. Problémafelvetés

Mint azt az alábbi táblázat is mutatja, a KSH adatai szerint évről évre nő a súlyos tanulási-, figyelem- és magatartásszabályozási zavarral küzdő gyermekek száma a közoktatásban.¹

23.1.1.6. Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók száma fogyatékoság-típus szerint*

Tanév	mi	Középsúlyos értelmi fogyatékos és autizmus spektrum zavarral rendelkező	Siket-vak	Autizmus spektrum zavarral rendelkező	Súlyos tanulási zavarral rendelkező*	Súlyos figyelem zavarral rendelkező	Súlyos magatartás-szabályozási zavarral rendelkező*	Összesen	Korai fejlesztés és gondozásban részt vevő	Súlyos és halmozottan fogyatékos
									gyermek	
2001/2002	35	...	159	30	6 966	...	1 724	58 615	...	...
2002/2003	205	...	8	630	10 641	...	2 565	64 199	...	...
2003/2004	182	...	19	718	14 843	...	4 403	70 561	...	...
2004/2005	169	...	18	794	20 087	...	4 781	74 569	...	...
2005/2006	157	...	14	934	24 600	...	5 363	78 808	...	...
2006/2007	174	...	15	1 083	28 162	...	5 105	81 672	...	...
2007/2008	219	...	15	1 276	27 020	...	3 060	78 882	...	...
2008/2009	296	...	17	1 621	23 757	...	3 442	75 664	...	...
2009/2010	351	...	38	1 865	29 708	...	2 684	77 844	1 370	1 59
2010/2011	255	...	13	2 264	32 166	...	2 838	79 635	1 974	2 05
2011/2012	257	...	29	2 688	34 107	...	2 568	81 136	2 526	2 35
2012/2013	299	...	50	3 319	30 104	3 150	2 381	81 130	2 609	2 30
2013/2014	323	490	44	3 061	31 272	3 320	2 406	81 270	2 277	2 17
2014/2015	282	600	14	3 298	32 928	3 554	2 214	82 016	3 760	2 16
2015/2016	305	564	17	3 868	34 316	3 922	2 314	83 954	4 143	2 48
2016/2017	315	674	17	4 449	35 129	4 576	2 537	85 730	4 666	2 58
2017/2018	305	858	20	5 186	36 322	5 036	2 462	87 411	5 133	2 41
2018/2019	350	852	8	5 797	37 692	5 354	2 758	89 056	5 636	2 47
2019/2020	337	869	70	6 593	38 700	6 030	3 060	91 331	5 887	2 48
2020/2021 ¹	336	978	26	7 480	39 838	6 481	3 093	92 845	5 739	2 52
2021/2022	332	1 029	12	8 437	45 333 ¹	5 874	2 972	97 286	5 232	2 57

Lábjegyzet
 *: Forrás: Belügyminisztérium, Kulturális és Innovációs Minisztérium.

Hasznos volt ez a tartalom?

1. ábra: KSH adatai a súlyos tanulási-, figyelem és magatartászavarral küzdő gyermekek számának változásáról forrás: (KSH 2021)

A szakértői bizottságok beláthatatlanul hosszú várólistával dolgoznak, sok gyermeknek hónapokat, vagy akár éveket kell várni a vizsgálatokra. A pedagógus kollégák egyre több problémával küzdő, szorongó, nehezen beilleszkedő, viselkedés szabályozási problémával küzdő gyermekekről számolnak be. Véleményem szerint ezeknek a gyermekeknek meg kell jelenniük a szabadidősport és élsport területén is. Nehézségeik kezelése pedig az edzőkre is külön feladatot ró. Dolgozatomban így arra keresem a választ, hogy észlelik-e a sportszakemberek a problémával küzdő gyerekek megjelenését a sportkluboknál, hogy elindulhasson egy hatékony, szakmai párbeszéd a gyermekek, fiatalok sikeres integrálása érdekében.

Az edző és sportoló közti hatékonyabb közös munka, a problémák áthidalása érdekében akár egy pszichopedagógus közreműködését is el tudom képzelni, amennyiben a gyermek, fiatal

¹ KSH adatbank, https://www.ksh.hu/stadat_files/okt/hu/okt0006.html (letöltés ideje: 2022.10.09. 13:05)

sportklubnál tartása a cél. Azonban feltételezem, hogy az edzők és oktatók ritkán dolgoznak együtt pszichopedagógussal, ezért kutatásomban szeretném felmérni, hogy milyen lehetőségeik vannak a sportszakembereknek a team munkára.

Bár a gyermekek és fiatalok szakértői véleménye főleg a közoktatás területén, az ellátások, többlétszolgáltatások igénybevétele esetében használható dokumentum, azonban a sportolók képességprofiljának megismerése miatt az edzőknek is hasznos lehet. A szülőknek pedig segítséget nyújthat, ha a szakértői vélemény tartalmazza a sportot, mint a fejlesztést kiegészítő tevékenység javaslatot, akár a sportág megnevezésével. Szeretném felmérni, hogy milyen gyakorisággal szereznek tudomást a sportszakemberek arról, hogy szakértői bizottság javaslata alapján keresik fel a klubot, azon belül az adott sportágat a szülők.

Fontosnak tartom leendő pszichopedagógusként legalább minimálisan átlátni a sportágak sajátosságait, párbeszédet kezdeményezni az edzőkkel és sportszakemberekkel, hogy akár javaslatot tudjak megfogalmazni arra vonatkozóan, hogy mit és hol sportoljon az érintett gyermek.

3. Kutatási kérdések

Kutatásom során a következő kérdésekre keresem a válaszokat:

- 1) Az iskolán kívüli szabadidő- és versenysport területén kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel, fiatalokkal milyen arányban találkoznak sportszakemberek?
- 2) Jellemző-e a szakértői bizottság szakértői véleményében sport, mint fejlesztést, terápiát kiegészítő szabadidős tevékenység megjelenése, s ha igen, milyen irányú javaslatok a leggyakoribbak?
- 3) Mennyire jellemző az együttműködés különböző kompetenciájú szakemberek és szülők között a gyermek fejlődése érdekében?
- 4) Melyik sportágat ajánlják leginkább a pszichopedagógia ellátási körébe tartozó gyermekeknek?

4. Szakirodalom feldolgozás

4.1. Pszichopedagógia fogalma és célcsoportjai

Szakedolgozatom törzsét a pszichopedagógia és a sport összefonódása alkotja, így ennek a két altémának az alapfogalmait szeretném tisztázni, mielőtt rátérek a kutatásomra. Az első részben a pszichopedagógiával kapcsolatos legfontosabb meghatározásokra térnek ki, a második részben a sport és szabadidő kérdéseivel foglalkozok.

Amikor meghatározzuk, hogy mi is a pszichopedagógia, Eigner Bernadett neve merül fel először. Mint a téma egyik hazai szakértőjét idézném: „a pszichopedagógia a bio-pszichoszociális ártalmak következtében kialakult idegrendszeri-, illetve érzelmi- és személyiségfejlődésben jelentkező pszichés sérülés miatt érzelmi-, viselkedés- és teljesítményszavarokkal, beilleszkedési/alkalmazkodási nehézségekkel küzdő gyermekek, fiatalok, ifjú felnőttek és családjuk körére irányuló multidiszciplináris gyógypedagógiai (nevelési, oktatási, fejlesztési, terápiás és rehabilitációs) tevékenység.”²

A célcsoport megismeréséhez elengedhetetlen a köznevelés törvény ide illő paragrafusainak ismerete. A kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló egyik nagy csoportjába tartoznak a különleges bánásmódot igénylő gyermekek, tanulók. Különleges bánásmódot igénylők a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók (továbbiakban SNI); a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanulók (továbbiakban BTMN), és a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók. A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek és tanulók másik nagy csoportját a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanulók alkotják.³

Szűkítve a kört tehát, a pszichopedagógia szempontjából fontos meghatározás a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: „Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.”⁴ A meghatározásból a célcsoportot tekintve

² Szakmai állásfoglalás Pszichopedagógia tudomány és gyakorlat, Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete Pszichopedagógiai Szakosztálya, 2014, Összeállította Eigner Bernadett 6-7. oldal

³ 2011. évi CXCV. törvény (Köznevelési törvény), 4. § 13., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>, (letöltés ideje: 2022. 08. 11. 12:00)

⁴ 2011. évi CXCV. törvény (Köznevelési törvény), 4. § 25., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>, (letöltés ideje: 2022. 08. 11. 12:00)

kiemelendő az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek csoportja, hiszen munkájuk során a pszichopedagógusok nagy arányban velük találkoznak.

A köznevelési és szociális és egészségügyi ellátási területeken olyan gyermekkel, fiatalokkal kerül kapcsolatba a pszichopedagógus, akiknél az érzelmi és indulati élet zavarai jelennek meg. (BNO F90-98) Az érzelmi- és viselkedészavarok két csoportját különböztetjük meg, ezek az internalizáló és externalizáló zavarok. Az internalizáló zavarok körébe tartoznak a gyermekkorban kezdődő emocionális zavarok, hangulatzavarok, dysthymia, depresszió, szorongásos zavarok, kényszer zavarok. Az externalizáló zavarok körébe tartoznak a beilleszkedési, alkalmazkodási, magatartási zavarok, illetve a hiperkinetikus zavarok (legismertebb az ADHD).⁵

A pszichopedagógus a szociális ellátórendszer és az egészségügy területén is tevékenykedhet, így ellátási körébe tartozhatnak a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a tartósan beteg, kórházi ellátást igénylő gyermekek és fiatalok is.⁶

Munkája során akár a tehetséges gyermekek gondozásába is bekapcsolódhat a pszichopedagógus. Tehetséges gyermek „az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magas fokú kreativitással rendelkezik, és felkelthető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség.”⁷

Bár nem kapcsolódik szorosan a pszichopedagógus ellátási köréhez, témám szempontjából fontosnak tartom megemlíteni a BTMN diagnózissal rendelkező gyermekeket és fiatalokat is. A köznevelési törvény meghatározása szerint ezen diagnózissal rendelkezők fejlesztése, felzárkóztatása fejlesztőpedagógus kompetenciaköréhez tartozik.⁸ Azonban beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézségeik megmutatkozhatnak az iskolán kívüli szabadidősport területén és nehezíthetik az edző és sportoló munkáját is.

⁵ Tóth Zoltán (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban - Oktatás és Nevelés – Gyakorlat és Tudomány: Eigner Bernadett Érzelmi- és viselkedési problémák felismerése és kezelése csecsemő- és óvodáskorban 90-91. oldal

⁶ Tóth Zoltán (szerk.) Új kutatások a neveléstudományokban - Oktatás és Nevelés – Gyakorlat és Tudomány: Eigner Bernadett Érzelmi- és viselkedési problémák felismerése és kezelése csecsemő- és óvodáskorban 90-91. oldal

⁷ 2011. évi CXCV. törvény (Köznevelési törvény), 4. § 14., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>, (letöltés ideje: 2022. 08. 11. 12:00)

⁸ 2011. évi CXCV. törvény (Köznevelési törvény), 4. § 3., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>, (letöltés ideje: 2022. 08. 11. 12:00)

4.2. Szabadidő és sport alapfogalmai

A szabadidő fogalmát sokan igyekeztek a lehető legpontosabban definiálni, én Kereszty Zsuzsa megfogalmazását szeretném használni: „A tanórákra való felkészülésen, a heti értékelésen, a biológiai szükségletek kielégítésén és az ezekkel kapcsolatos járulékos teendőkre fordított időn kívül fennmaradó idő, mely a gyermekek számára (a lehetőségekhez képest) szabadon választott tevékenységre fordítható.”⁹

A szabadidős elfoglaltságok fontos személyiségformáló tevékenységek. A szabadidő hasznos eltöltését azonban nem várhatjuk el automatikusan egy kisgyermektől. A megfelelő választáshoz fontos a szülők, nevelők, gyermekekkel foglalkozó szakemberek iránymutatása, motivációja. Elengedhetetlen a gyermek korához, fejlettségi szintjéhez igazított segítségnyújtás, tanácsadás, alternatívák felkínálása. Optimális esetben a szabadidő eltöltés terén is a család az elsődleges szocializációs színtér. Amennyiben nem, vagy csak részben valósul meg családon belül ez a funkció, akkor a köznevelési intézmények, gyermekvédelmi intézmények, alapítványok, egyesületek veszik át a hiánypótló, korrekciós feladatokat. A családi mintát ezesetben a gyermekekkel foglalkozó szakemberek, önkéntesek helyettesítik, az ő feladatuk lesz mintát adni, gazdag szociális közeget, sokszínű tevékenységkínálatot biztosítani, ahol a gyermekek, fiatalok tapasztalatokra tehetnek szert. A foglalkozások tudatos tervezés, szervezés eredményei, melyek nagyban hozzájárulnak a szociális kompetencia fejlődéséhez.¹⁰

A szabadidőszervezés gyakorlati megvalósítása során figyelembe kell vennünk a gyermekek szükségleteit és érdeklődési körét. Törekednünk kell arra, hogy a szabadidős tevékenységeket aktív átéljük, sikerélményekhez jussanak, ami által olyan kognitív és szociális ismereteket alakítunk ki melyek képessé és motiválttá teszi őket a szabadidős tevékenységek élethosszig tartó gyakorlására.¹¹

4.3. Szabadidő eltöltésének lehetséges formái

A szabadidős foglalkozások nagyon sokfélék lehetnek. Színterük lehet az iskolán belül, vagy kívül, például klubokban, egyesületeknél. Az igényekhez igazodva találhatunk egyéni vagy csoportos foglalkozásokat, mindkét formánál megtalálhatóak a mozgásos tevékenységek, manuális tevékenységek, alkotó jellegű tevékenységek, munka jellegű tevékenységek,

⁹ Hoffmann Judit – A szabadidő pedagógiai és gyógypedagógiai kérdései 8.o. (Comenius KFT., 2006. Pécs)

¹⁰ Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 49.o (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

¹¹ Hamar Pál (szerk.): A mozgás mint személyiségfejlesztő tényező – Borsán Livia: A szabadidő, mint a személyiségfejlesztés egyik lehetséges eszköze 63.o. (Eötvös József Kiadó, Budapest, 2016)

kulturális tevékenységek, játéktevékenységek, egészséges életmódot szolgáló tevékenységek és a hobbi jellegű tevékenységek is.

A sport remek választás lehet, a szabadidő hasznos eltöltésére, hiszen sok szempontból pozitívan befolyásolhatja inaktív, ülő életmódra berendezkedett életünket. Nem csak a fentebb említett szociális kompetencia fejlesztése valósulhat meg a sportfoglalkozások által. Teret biztosít a differenciálásra, a játékosagra, az együttműködésre és a versengésre is. Mindemellett pedig aktív pihenést biztosít és segíthet az egészséges életmód kialakításában.¹²

Manapság azonban meglehetősen kevés gyermek és fiatal sportol rendszeresen, iskolai kereteken kívül. A Magyar fiatalok 2020 (Kérdések és válaszok fiatalokról fiataloktól) kutatása keretében a fiatalokat a sportolási szokásaikról kérdezték és sajnos az előző évek adataihoz képest csökkenő tendenciát regisztráltak. 2020-ban a fiatalok, fiatal felnőttek 32 százaléka végzett rendszeres testmozgást. A 15-29 éves megkérdezettek 4 százaléka sportol versenyszerűen, 2000-ben ez az arány még 17 százalék volt. A testmozgás motivációi között az edzettség és az egészséges életmódra törekvés dominál. A korábbi évekhez képest változás, hogy egyre több fiatal tekinti örömforrásnak a testmozgást. A kutatásból kiderül, hogy a sport, mint társasági esemény is ösztönzőleg hat a fiatalokra.¹³

4.4. Sporttudomány és sportpedagógia a tudományok rendszerében

A sporttudomány fiatal, de önálló, interdiszciplináris tudomány. Tárgya a sport, mint társadalmi jelenség. Azokat a törvényszerűségeket igyekszik feltárni, amik a sportoló ember tevékenységében meghatározó szereppel bírnak. A sportolót, mint bio-pszicho-szociális egységet vizsgálja. A sporttudomány tovább differenciálható több szubdiszciplínára, mint például: sportpedagógia, a sportszociológia, sportélettan, sportpszichológia.¹⁴

Dolgozatom szempontjából a szubdiszciplínák közül a sportpedagógia kiemelt jelentőségű. Bíróné értelmezésében a sportpedagógia határtudomány a sporttudomány és neveléstudomány között. Kutatásának alanyai a sportolásban résztvevő sportolók, akiket pedagógiai aspektusból vizsgál. A sportpedagógia célja a sporttevékenységek során felmerülő pedagógiai problémák feltárása és megoldása a sportoló személyiségének sokoldalú, céltudatos és tervszerű fejlesztése (nevelése) érdekében. Valamint ezen a pedagógiai szempontból speciális szintén a megfelelő

¹² Hamar Pál (szerk.): A mozgás mint személyiségfejlesztő tényező – Sós István: A túlsúly, a kóros elhízás, a fizikai aktivitás és az ülő/inaktív életmód kapcsolata 78.o. (Eötvös József Kiadó, Budapest, 2016)

¹³ Magyar fiatalok 2020 (Kérdések és válaszok - Fiatalokról, fiataloktól), készítő: Domokos Tamás Kántor Zoltán Pillók Péter Székely Levente, 39. o. (letöltés ideje: 2021. 11. 05. 9:23)

¹⁴ Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 7-8.o (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

eszközök és módszerek kidolgozása annak érdekében, hogy a nevelő és oktató munka hatékonyabbá váljon.¹⁵

Témám szempontjából fontos kérdés, hogy egy ilyen sajátos pedagógiai szituációban, hogyan boldogulnak azok a gyermekek és fiatalok - illetve a velük kapcsolatba kerülő szakemberek -, akik egyébként is a tipikustól eltérő fejlődésmenetet mutatnak, ezáltal különleges bánásmódot igényelnek. Feltételezésem szerint a sajátos nevelési igényű, illetve a beilleszkedési, magatartási nehézségekkel küzdő, viselkedészavart mutató gyermekek is megjelennek a szabadidős eltöltésére alkalmas színtereken és valószínűsíthetően a versenysport területén is, így a különböző sportkluboknál, egyesületeknél is.

4.5. A sport területei

Jelen dolgozatban a sportolás célja szerint csoportosítást tartom célszerűnek, amely két területe a versenysport és a szabadidősport. A szabadidősport megvalósulhat szabadidős sportegyesületek keretében (sport for all) és a gyermekek, tanulók esetében az intézményekben, diáksportkörökön.¹⁶

Rétsági meghatározása szerint a versenysport célja és lényege a minél jobb egyéni eredmény elérése, illetve meghaladása és mások eredményeinek túlszárnyalása. Alapvető feltételei, az egységes szabályok, a szabványos felszerelések és létesítmények, valamint az objektív és pontos mérési módszerek teszik lehetővé a tiszta versenyt, a teljesítmények összehasonlítását. A teljesítmények alapján a versenysport csúcsa az élsport. Míg a szabadidősport célja az egészségre törekvés, a felfrissülés, felüdülés, illetve az aktív szabadidő eltöltés, addig az élsport más kritériumoknak felel meg. Célja a csúcsteljesítményekre törekvés hazai és nemzetközi szinten. A sportoló számára már nem csak a szabadidő eltöltését jelenti, hanem gyakran ez a fő foglalkozása.¹⁷

4.6. A sport személyiség-, és magatartás formáló hatása

A sport számos funkciót tölt be életünkben, én azokat a funkciókra koncentrálnék, melyek témám szempontjából relevánsak. Legfontosabbnak a személyiség- és magatartás formáló hatását gondolom. Hamar Pál összegzi, hogy a sportnak és a testnevelésnek milyen személyiségalkító, személyiséget befolyásoló hatásait ismerjük:

¹⁵ Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 10.o (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

¹⁶ Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 20.o (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

¹⁷ Dr. Nádori László, Dr. Gáspár Mihály, Dr. Rétsági Erzsébet, H. dr. Ekler Judit, Szegterné dr. Dancs Henriette, Dr. Woth Péter, Dr. Gáldi Gábor - Sportelméleti ismeretek 223.o. (Dialóg Campus Kiadó. 2011.)

- Értékes elsajátítandó jellemvonás az önállóság – SNI-s, BTMN-s gyermekek, fiatalok esetében különösen problémás terület lehet-, hisz a mozgásos cselekvések elsajátítása során nagy szerep jut az önálló gyakorlásnak.
- Nagy hangsúlyt kap a tolerancia, amely a kevésbé ügyesebbekkel szembeni türelmet és megértést jelenti. Ez fontos lehet az SNI-s, BTMN-s gyermekek fiatalok szemszögéből nézve, akik sok esetben nem tapasztalnak megfelelő szintű toleranciát a külvilág felől.
- A fegyelem, a fegyelmezettség, a szabálytudat, a kitartás olyan jellemvonások, amelyek kiemelten fejleszthetők a testnevelés és sport eszközeivel.
- Mai világunkban elengedhetetlen a rugalmasság, a nyitottság az újra, a leleményesség, a kreativitás. A testnevelés és a sport megfelelő terepet biztosíthat ezen képességek elsajátítására, fejlesztésére. A sikerélményeken keresztül motivál a tanulásra, a kreatív, önálló helyzetmegoldásra, önálló döntések meghozatalára.
- SNI-s, BTMN-s gyermekek, fiatalok esetében rendkívül fontos lehet a valós önértékelés kialakítása. A mérhető teljesítmények, az egészséges rivalizálás összehasonlításai, az azonnali visszajelzések a viselkedésről hozzásegítenek az önelfogadáshoz, a kritika elfogadásához, a reális önértékelés kialakulásához.¹⁸

A személyiség- és magatartásformálás során az edző szerepe és felelőssége óriási. Munkája során sajátos pedagógiai szerepben működik együtt a sportolókkal. Az edző attitűdje, pedagógiai módszerei a versenysport területén elengedhetetlen ahhoz, hogy a sportoló teljesítménye maximumát tudja elérni mind önállóan, mind csapatban. Kiemelten fontos tulajdonságok:

- Alapvető és meghatározó az, hogy a kommunikációban az edző milyen gazdag verbális és nonverbális közlési repertoárral rendelkezik. Fontos a nyílt, őszinte, hiteles kommunikáció és az azonnali visszajelzések a sportoló részére, előtérbe helyezve a pozitív megerősítést.
- A jó edző következetes és kiszámítható, mind döntéseiben, mind az általa felállított szabályrendszerben. A stabil értékrendszer és az egyenlő bánásmód a sportolókkal szemben fontos támpont a gyermekeknek, fiataloknak, mely segít nekik eligazodni a szociális kapcsolatok rendszerében. Az edző referenciapont, minta lehet azoknak a gyermekeknek, fiataloknak, akiknek nincs más stabil felnőtt az életében. Különösen fontos ez a tinédzserkori identitás keresés idején.

¹⁸ Fintor Gábor Implementáció és tanulói attitűdök: a mindennapos testnevelés funkciója egy hátrányos helyzetű régió iskoláiban (2019. Szeged) 30.o.

- Az edzői munka során elengedhetetlen a nyitottság a sportoló pályán és pályán kívüli problémái iránt. A problémák megoldásában pedig az optimista életszemlélet, a humor nagyon sokat segíthet.
- A megfelelő teljesítmény eléréséhez elengedhetetlen a személyre szabott bánásmód, tehetséggondozás. Az egyéni képességekhez mért fejlesztés, jól megtervezett edzőmunka révén tudják majd a sportolók elérni teljesítményük maximumát.¹⁹

A gyermekek, fiatalok sportjában a belső motiváció támogatásának és a külső motivációnak nagyon fontos és kiemelt szerepe van. A fenyegetés, megfélemlítés, büntudatkeltés, érzelmi zsarolás, gúny és cinizmus, minősítés mind mély, akár élethosszig tartó negatív nyomokat hagy a fiatal sportolóknak. Optimális esetben az edző tisztában van a gyermekek, fiatalok életkori sajátosságaival, fejlődéslélektani jellemzőivel, egyéni képességeivel. Ennek tükrében tudja kialakítani a megfelelő környezetet, kitűzni a reális célokat és fenttartani a sportoló érdeklődését az adott sportág iránt.²⁰

4.7. A sport szocializációs hatása

A gyermekek szocializációja több szinten zajlik. A család mellett fontos az óvodai, iskolai, kortárs csoportok szocializációs hatása. A sportegyesület is nagyszerű terep lehet a normák, értékek elsajátítására. Snyder és Spreitzer szerint el kell különítenünk a sportolásszocializáció fogalmát és a sport szocializációs hatását.²¹

A sportszocializáció fogalmának esetében Földesiné és munkatársainak meghatározását szeretném használni: „A sportszocializáció az a folyamat, amelynek során az egyének elsajátítják a sporttal kapcsolatos szerepeket, a sporthoz kötődő értékeket, normákat, hagyományokat, szokásokat, viselkedési szabályokat, ezáltal megtanulnak eligazodni a sportkultúrában.”²²

A sportnak több pozitív szocializációs hatása van Heinemann kutatásai szerint. A rendszeres, aktív sportolás hozzájárul a személyiség kialakulásához. Olyan szociális viselkedési módokat lehet megtanulni, mint a csoport követelményeihez történő alkalmazkodás, együttműködés, szolidaritás. A sport képes kompenzálni a más területen kialakult szocializációs hiányokat.²³

¹⁹ Hamar Pál (szerk.): A mozgás mint személyiségfejlesztő tényező – Budainé Csepela Yvette: Az edző – sportoló kapcsolat – mint sajátos pedagógiai helyzet – jellegzetességei 41-45.o

²⁰ Gyömbér Noémi, Kovács Krisztina: Fejben dől el – Sportpszichológia mindenkinek 216.o. (Budapest, 2012)

²¹ Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 42-43.o. (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

²² Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 45.o. (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

²³ Bíróné Nagy Edit: Sportpedagógia 47.o. (Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 2011)

4.8. Tehetséggondozás a sportban

A versenysport területén, a kisebb-nagyobb klubokban, az utánpótlás csapatokban az edzők fontos feladata a tehetségek kiszűrése és a velük való munka. A szakterületen munkálkodó kutatók közül releváns személyt Gyarmathy Éva, aki aktívan foglalkozik a kétszeresen tehetséges gyermekeket, fiatalokat érintő kérdésekkel. Kettős különlegességük még sérülékenyebbé teszi az érintetteket, mintha csak az egyik csoportba tartoznának, ennek ellenére a tehetségterületük jó lehetőséget ad az alkotásra, a kiemelkedő teljesítmény megszületésére, illetve gyengeségeik és hiányaik kompenzálására. A sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési és tanulási zavarral küzdő, magatartási problémákat mutató, valamint az alulteljesítő és emellett kiemelten tehetséges gyermekek és fiatalok külön figyelmet igényelnek. A sport területén találkozhatunk tehát:

- szociokulturálisan hátrányos helyzetű tehetségekkel
- viselkedészavarokkal, valamint magatartászavarokkal küzdő tehetségekkel
- érzékszervi, mozgásszervi fogyatékkal élő tehetségekkel
- autista és értelmi fogyatékosok csoportjába tartozó tehetségekkel.²⁴

4.9. Deviáns viselkedés és sport

A pszichopedagógia látókörébe gyakran kerülnek olyan gyermekek, fiatalok, akik nagyon korai életkorban már valamilyen függőséggel küzdenek. Madácsy József és Máté Zsolt a sport és a drogprevenció kapcsolatát vizsgálja és mutatja be magyarországi példán keresztül. Bár a rendszeres sportolás szélsőséges esetben addikcióvá válhat, azonban jelentős védőfaktor is lehet a különféle deviáns magatartásformákkal szemben. A prevenció során jól kihasználható a sport stresszoldó, egészségprevenciós, integráló hatása. Fejlesztheti az önmegvalósításhoz és a másokkal való kooperációhoz szükséges készségeket, célokat adhat, és strukturálja az időeltöltést. Ezen pozitív vetületei miatt érdemes a sportot beemlíteni a szociális munkába.²⁵

Azonban arra a cikk írói felhívják a figyelmet, hogy nem elég csupán sportfoglalkozásokat szervezni, ki kell, hogy egészítse azokat egyfajta tervezett műhelymunka, ami többek közt érinti az egészségtudatosság fejlesztését (táplálkozás, nemi betegségek megelőzése, drogprevenció),

²⁴ Harmatiné Olajos Tímea – Pataky Nóra – K. Nagy Emese: A kétszeresen kivételes tanulók tehetséggondozása (Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2014) 11. oldal

²⁵ Szociális Szemle (VII. évfolyam 1. szám 2014) Madácsy József és Máté Zsolt: Az utcai edzés alkalmazási lehetősége a drogprevencióban és a pszichoszociális készségfejlesztésben – megfontolások az éjszakai sport tapasztalatai alapján 47.o. 49.o. 51.o. 54.o

a családi kapcsolatok erősítését, az agresszió- és stresszkezelés lehetséges stratégiáit, döntéshozatal és problémamegoldás képességének fejlesztését.²⁶

Madácsi és Máté az utcai sportban lát hatalmas lehetőségeket. Az utcai sport, mint mozgásforma nagyszerűsége rendkívüli egyszerűségében és hatékonyságában, költségkímélő voltában, illetve óriási fejlődési potenciáljában rejlik. Alacsony eszközigényű sportág, nem kell sem speciális felszerelés, sem hely; bárhol, bármikor végezhetőek a gyakorlatok. Emellett az utcai sport kompatibilis a fiatalok által képviselt szubkultúra számos elemével, illetve a fizikai erő kultuszával, emiatt könnyű a programba behívni a veszélyeztetett fiatalokat.²⁷

A viselkedés- és magatartászavar zavar kapcsán a börtönök, fiatalkorúak börtöne is sok kutatásnak ad otthont. Juhász Zsuzsanna a börtön rehabilitációs és reintegrációs szerepét hangsúlyozva vizsgálja a börtönsport szerepét. A Börtönügyi szemle című folyóiratban megjelent cikkében több neves szakember (pl.: Nelson és kollégái, Mannocci és munkatársai, Buckaloo, Krug, Gates Bradford...stb.) kutatásait összegezi, melyek szerint a rendszeres sportolási lehetőség biztosításával a fogvatartottak állóképességének javulása mellett a pszichés állapotukban is pozitív változás állt be az inaktív fogvatartottakhoz képest. A kutatók a depresszió, a szorongás és a félelem csökkenéséről számoltak be.²⁸

A börtönsport kapcsán érdemes említést tenni az agresszív viselkedés és sport kapcsolatáról. Agresszió mindenkinben keletkezik, nem az a cél, hogy az egyén agresszió mentessé váljon, hanem hogy konstruktív módon élje ki a felgyülemlett feszültséget. Ennek két lehetséges formája van. Az egyik az asszertív kommunikáció, melyet jelen dolgozatban nem szeretnék hosszabban kifejteni. A másik lehetséges megoldás, hogy az agressziót társadalmilag hasznos tevékenységbe, például sportba fordítja át. Ezt a pszichoanalízis szublimációnak nevezi.²⁹ Wagner és munkatársai azt vizsgálták, hogy a súlyemelés hogyan hat a fogvatartottak agressziószintjére. Azt tapasztalták, hogy a verbális agresszió, a düh és a rabok közötti ellenségeskedés gyakorisága és súlyossága javuló tendenciát mutat. A sportolás hatására javult a fogvatartottak hangulata, jobban ügyeltek a szabályok betartására. Mint arra Juhász is kitér

²⁶ Szociális Szemle (VII. évfolyam 1. szám 2014) Madácsi József és Máté Zsolt: Az utcai edzés alkalmazási lehetősége a drogrevenenciában és a pszichoszociális készségfejlesztésben – megfontolások az éjszakai sport tapasztalatai alapján 47.o. 49.o. 51.o. 54.o

²⁷ Szociális Szemle (VII. évfolyam 1. szám 2014) Madácsi József és Máté Zsolt: Az utcai edzés alkalmazási lehetősége a drogrevenenciában és a pszichoszociális készségfejlesztésben – megfontolások az éjszakai sport tapasztalatai alapján 47.o. 49.o. 51.o. 54.o

²⁸ Börtönügyi Szemle (2016. 3. szám) Juhász Zsuzsanna: Börtön és sport 27.o.

²⁹ Kriminológia – szerk.: Bórbíró Andrea, Gönczöl Katalin, Kerecsi Klára, Lévy Miklós (Budapest, 2019) Virág György, Kulcsár Gabriella, Rosta Andrea: Erőszakos bűnözés 558. o.

cikkében, a sport kiválóan alkalmazható a fogvatartottak motiválására, fegyelmezésére. Hosszú távú, börtönön kívüli hatása azonban csak akkor érvényesül, ha kint is lehetősége nyílik a volt raboknak kapcsolódni valamilyen sportklubhoz.³⁰

Felmerülhet a kérdés, hogy a viselkedési és magatartászavarral küzdő gyermekek milyen sportot válasszanak. Rózsáné Czigány Enikő szerint mindenféle mozgásforma támogatása ajánlott, de mindig differenciáltan, a gyermek, fiatal képességeihez, érettségi szintjéhez megfelelő sportágat érdemes választani. Nem feltétlen kerülendőek a küzdősportok sem, amennyiben a fiatal sportoló a sportág filozófiáját is magáévá tudja tenni és nem pusztán verekedésre használja a megszerzett tudást.³¹

Morvay-Sey Kata doktori értekezésében a budo harcművészet és agressziószint korrelációját vizsgálva szintén hasonló megállapítást tett. Nagy elemszámú mintán végzett kutatása bizonyította, hogy a budo harcművészeteket űzők alacsonyabb vonásagresszió szinttel rendelkeznek, mint nem sportoló és nem küzdősportot űző kortársaik, de ehhez elengedhetetlen a harcművészet filozófiájával, szigorú morális szabályrendszerével is megismertetni a fiatal sportolókat.³²

5. Jó gyakorlat bemutatása

Jó gyakorlatként pedig mindenképp szeretném megemlíteni a Hiperaktív Sportegyesület, valamint a Magyar Zsonglőr Egyesület munkáját.

A Hiperaktív Sportegyesület alap gondolata, hogy nincs elveszett gyerek. A terápiás jellegű sportegyesület, részképesség zavarral, magatartási és érzelmi problémával küzdő gyermekek és fiatalok segítségét, közösségbe való beilleszkedésének megkönnyítését, a tanulási és viselkedési zavarok enyhítését, személyiségük fejlesztését, pozitív kitorési lehetőség biztosítását tűzte ki célul.

A vívást alkalmazzák terápiaként, a szabadidő hasznos eltöltése mellett nagy hangsúlyt fektetnek a versenyeken való részételre is, a gyermekek, fiatalok nem ritkán az élsport világába is belépnek. A terápia három évet vesz igénybe, továbblépési lehetőségként építik be az öttusát,

³⁰ Börtönügyi Szemle (2016. 3. szám) Juhász Zsuzsanna: Börtön és sport 29.o.

³¹ Az adaptált testkultúra és sport fogyatékoságspecifikus alapismeretei, szerk.: Benzúr Miklósné (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest, 2017.) – Rózsáné Czigány Enikő: Viselkedési zavarokat mutató sajátos nevelési igényű tanulók és a testkulturális nevelés 236. oldal

³² Morvay-Sey Kata - Budo harcművészetek alkalmazási lehetőségei az iskolai agresszió kezelésében (Pécsi Tudományegyetem, PHD. értekezés, 2014.) letöltés ideje: 2021.11.16. 12:36

a terápiás időszakot követően. Valamint egyéni tempóban kezdenek el futni, úszni és lövészetet tanulni a klubot látogató gyerekek.

Jelenleg két telephelyen - Cházár András úton és Árpád úton -, egyrészt az általános iskolai tagozatokon, az órarendbe beépítve zajlanak az edzések, másrészt hetente kétszer az iskola tanulóin kívül is fogadja az Egyesület az érdeklődőket. Lehetőséget biztosítanak egyéni foglalkozásokra, tehetséggondozásra is.

A honlap adatai szerint jelenleg Simóka Nóra (vívó szakedző, sportpszichológus, korábbi olimpiai bajnok), Kun Péter (edző, korábbi országos bajnok), valamint Partali Csaba (edző) foglalkoznak a fiatal sportolókkal.³³

Nincs elveszett gyerek! címen adott elő a TEDx 2011-es budapesti rendezvényén Kun Péter és Partali Csaba: „A vívás eleve önfegyelemre és koncentrációra nevel. Egyetlen szabálytalanságnak vagy meggondolatlan cselekedetnek is súlyos következményei lehetnek.”³⁴

A médiában, közbeszédben, de a szakmai konzultációk során is sok szó esik a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok felzárkóztatását és integrációját célzó, személyiségfejlesztő tevékenységek fontosságáról. A sport területén például a Magyar Zsonglőr Egyesület végez kiemelkedő munkát. Célul tűzték ki, hogy meghonosítják Magyarországon a szociális cirkusz fogalmát. Nyugat-Európában már elterjedtebb, nem csak a hátrányos helyzetű népcsoportokat célzó szociális munka során jelenik meg. A szakemberek munkájuk során a zsonglörködés kognitív- és mozgásfejlesztő hatását használják ki. A sportág nagy előnye, hogy relatíve olcsó, kevés hely és eszközigénnyel megvalósítható, látványos és vonzó szórakozási lehetőség.³⁵

6. Kutatás

6.1. A kutatás célja

Kutatásom célja, hogy egy előzetes képet kapjak edzőktől, sportszakemberektől a pszichopedagógia ellátási körébe tartozó gyermekek, fiatalok megjelenéséről az iskolán kívüli sportéletben. A kutatásom olyan kis mintával dolgozó adatgyűjtésre szolgál, ami akár egy nagyobb, átfogóbb, kiterjedtebb kutatásnak adhat alapot.

³³ <http://www.gyermekhaz.hu/rolunk/partnereink/hspe/> (letöltés ideje: 2022.09.08. 13:30)

³⁴ TEDX előadás: <https://youtu.be/Tb3HPPeovFA> (letöltés ideje: 2022.09.08. 13:30)

³⁵ <https://zsonglor.wixsite.com/mzse/szocialis-cirkusz> (letöltés ideje: 2022.08.11. 12:30)

6.2. Kutatásmódszertan

A kutatás meghatározása során elsődleges arról kell dönteni, hogy a célokhoz kvalitatív (minőségi) vagy kvantitatív (mennyiségi) módszerekkel, esetleg a kettő ötvöztetésével jutunk-e el. Szakdolgozatom céljához és jelenlegi lehetőségeimhez, a témában jártas kapcsolataimhoz mérten is a kvalitatív módszerek illeszkednek legjobban.³⁶

Eredeti terveim szerint kutatásom során strukturált interjút készítettem volna két szakemberrel (integráló sportklub edzőjével és többségi sportklub edzőjével) és egy szülővel, ezen interjúk tapasztalatait leíró elemzéssel szerettem volna feltárni. Azonban ezt az ötletet el kellett vetnem. Sok szakembert felkerestem, akik időhiányra hivatkozva mind visszautasítottak egy hosszabb interjút. Emiatt egy rövidebb, gyorsan kitölthető írásbeli kikérdezésre alkalmas kérdőívet készítettem, amiben zárt és nyitott kérdések is szerepelnek.³⁷ Az előzetes tapasztalatszerzésre ez a módszer is jónak bizonyult, bár nem volt olyan nagy a kitöltők aránya, mint szerettem volna.

A nem véletlenszerű mintavételi formát választottam, ami nem biztosítja a reprezentativitást, így a levonható következtetések korlátozottak. A kérdőív kitöltése anonim, de a válaszadókat célzottan kerestem fel, adott paramétereknek megfelelően. Törekedtem arra, hogy többféle sportág képviselőjét is bevonjam a kutatásba. Főváros és vidéki város integráló és többségi klubjában dolgozó sportszakembereknek küldtem el a kérdőívet. Csatoltam mellé rövid útmutatót, illetve megadtam az elérhetőségemet, kérdés esetén rendelkezésre álltam. A kérdőívet először teszteltem, majd a tesztalany tapasztalatai alapján módosítottam, ahol kellett.

Húsz, vagy annál több kitöltő volt a céloom, végül csak tizenöt sikeresen kitöltött kérdőív érkezett vissza hozzám. Többektől is azt a visszajelzést kaptam, hogy mégsem szeretnének részt venni a kutatásban. A legsegítőkészebbek és legérdeklődőbbek a gyógypedagógiai végzettséggel és/vagy tapasztalatokkal is rendelkező szakemberek voltak.

Az interjú tervemet részben megvalósítottam és egy rövid szülői kérdéssort is összeállítottam, mert eredeti interjú alanyom nagyon lelkes volt a témát és a segítséget illetően. Válaszai szépen összecsengenek a szakemberek által gyűjtött adatokkal, így azokat is felhasználom az értékelés során.

³⁶ Dr. Bonz Imre: Kutatásmódszertani alapismeretek (Pécs, 2015) 24-25.o.

³⁷ Kontra József: A pedagógiai kutatások módszertana (Kaposvári Egyetem, 2011) 41.o., 46.o.

7. Kutatás elemzése

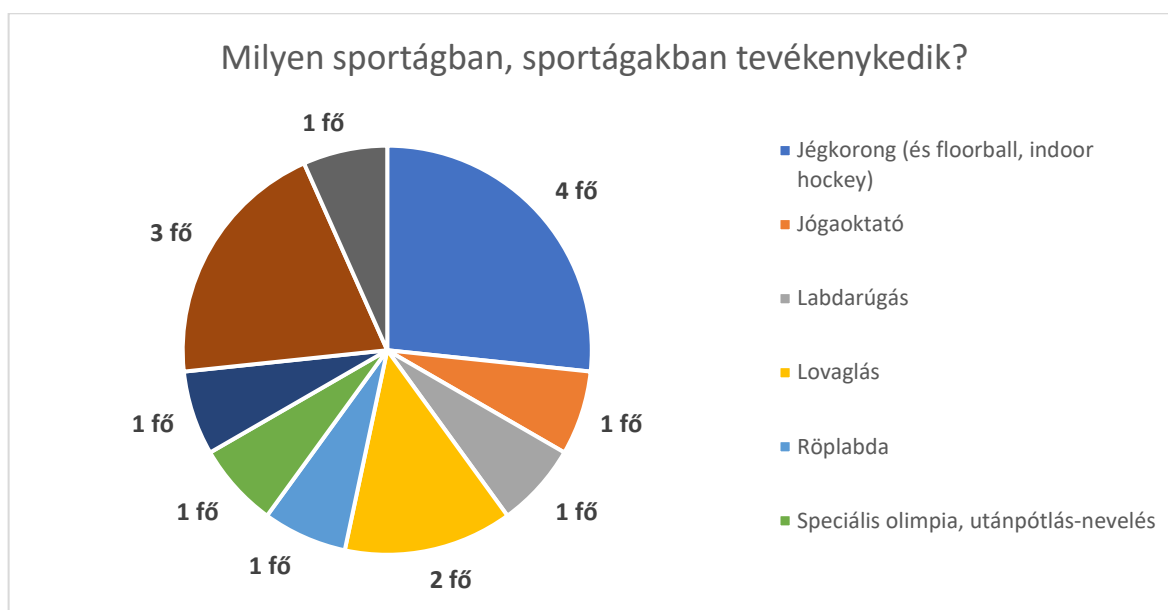
A kutatásomhoz tartozó kérdőívet hat nagyobb kérdéscsoportra osztottam.

1. A válaszadókkal kapcsolatos adatok
2. SNI diagnózissal rendelkező gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések
3. BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések
4. Nem diagnosztizált problémával küzdő gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések
5. Hátrányos helyzetű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések
6. Sporttehetségekre, kettős tehetségekre vonatkozó kérdések

7.1. A kutatás résztvevői

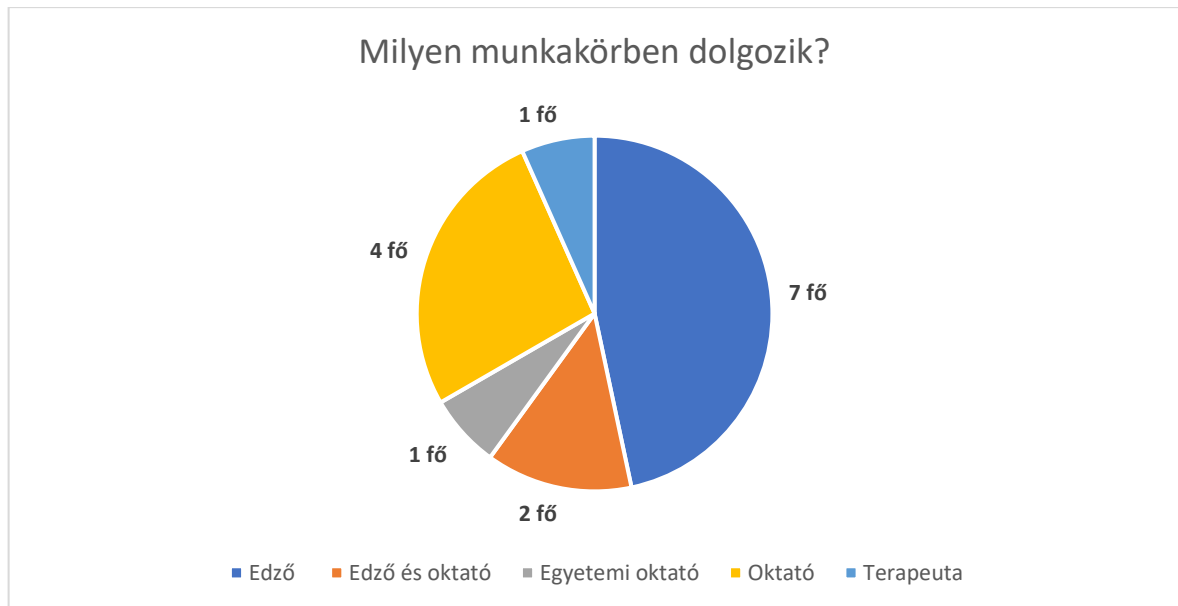
Szakedolgozatomban azt a célt tűztem ki, hogy olyan sportszakembereket kérdezzek meg, akik segítenek kutatási kérdéseim megválaszolásában. A szakembereknek telefonos egyeztetés után küldtem el a kérdőívet. Telefonon 25 emberrel sikerült beszélnem, 20 főnek küldtem ki a kérdőívet, akik eljuttatták kollégáiknak is az űrlapot. Végül 15 sikeres kitöltés érkezett vissza hozzám.

Törekedtem arra, hogy csapat-, valamint egyéni sportok képviselőit is megkérdezzem. Ennek eredményeként a következő sportágak szerepelnek a kutatásomban: úszás, lovaglás, triatlon, jóga, jégkorong, labdarúgás, röplabda, speciális kölyöksport. Van, aki több sportágban is érintett (lovaglás és úszás), illetve bár nem elsődleges tevékenységként, de megjelölte az inline hockeyt és a floorballt is.

2. ábra: A kutatásban résztvevő sportágak (forrás: saját szerkesztés)

A válaszadók többsége vezetőedző, szakedző, vagy oktató munkakörben dolgozik, illetve kitöltötte a kérdőívet egyetemi tanár és olyan lovasedző, aki jelenleg lovasterapeutaként dolgozó gyógypedagógus.

3. ábra: A kutatásban résztvevő szakemberek beosztása (forrás: saját szerkesztés)

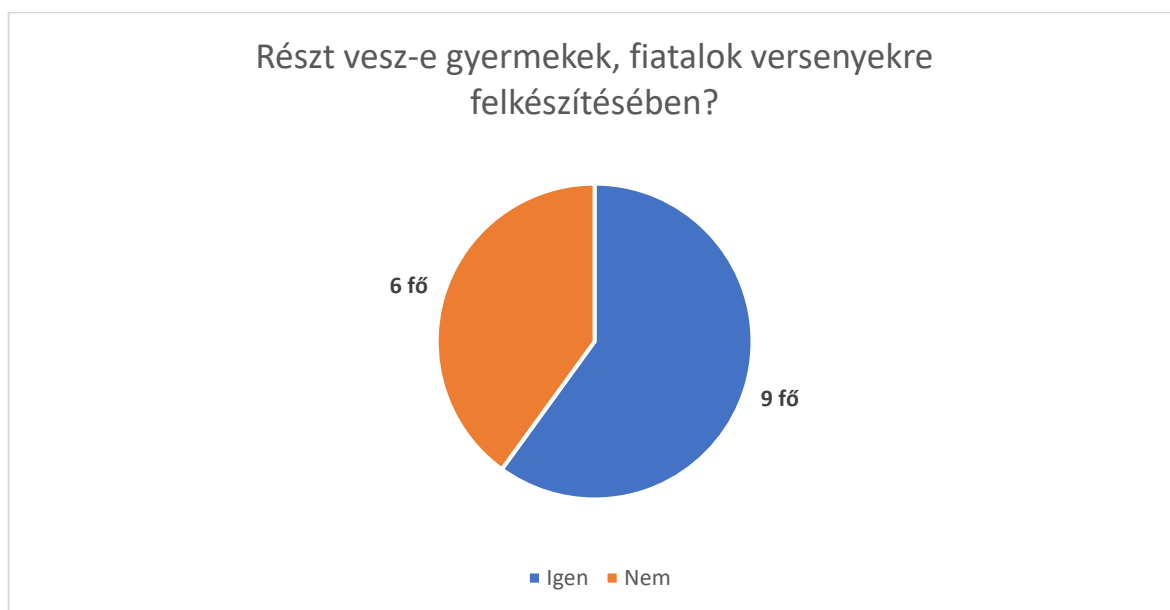
Fontosnak tartom megemlíteni, hogy elsősorban többségi sportkluboknál érdeklődtem, így kutatásomban rövid magyarázatot is fűztem a gyógypedagógiai terminológiához. Szerettem volna elérni, hogy a különböző kifejezések alatt ugyan azt értsük a sportszakemberekkel.

A korosztályt tekintve igen nagy a lefedettség. A válaszadók, sportágtól függően négyéves kortól egészen huszonegy éves korig foglalkoznak gyermekekkel és fiatalokkal.

	Életkor																							
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Kitöltő 1																								
Kitöltő 2																								
Kitöltő 3																								
Kitöltő 4																								
Kitöltő 5																								
Kitöltő 6																								
Kitöltő 7																								
Kitöltő 8																								
Kitöltő 9																								
Kitöltő 10																								
Kitöltő 11																								
Kitöltő 12																								
Kitöltő 13																								
Kitöltő 14																								
Kitöltő 15																								

4. ábra: A kutatásban résztvevők által foglalkoztatott gyermekek és fiatalok életkora
(forrás: saját szerkesztés)

A szakemberek több mint fele (tizenöt kitöltőből kilenc) versenyezteti is a sportolóját, így az élsport világában is jártas.

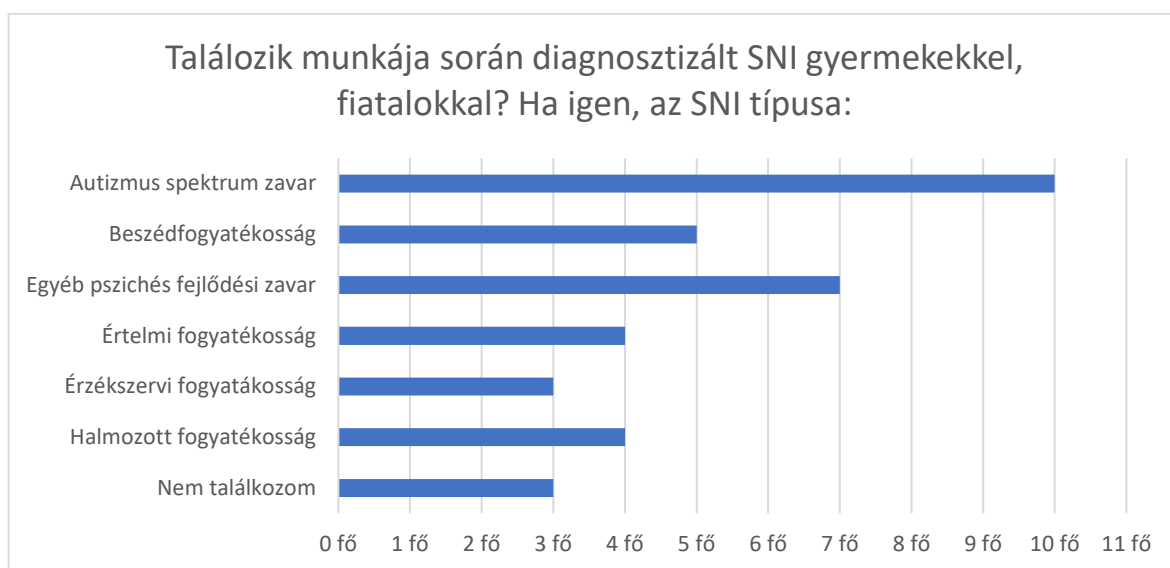

5. ábra: Versenysportban résztvevő kitöltők (forrás: saját szerkesztés)

Kutatásomat egy érintett szülő segítette, aki egy nyolc és fél éves, ADHD-s kisfiú anyukája. A kisfiú vívni jár a BVSC-be. D. életkora miatt még nem jár versenyekre, de tehetséges, szorgalmas, így edzője tervezi bevezetni a verseny- és élsport világába. Az anyuka válaszait hangüzenetként kaptam meg, a teljes, legépelt szöveg elolvasható a mellékletben.

7.2. Sajátos nevelési igényű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések

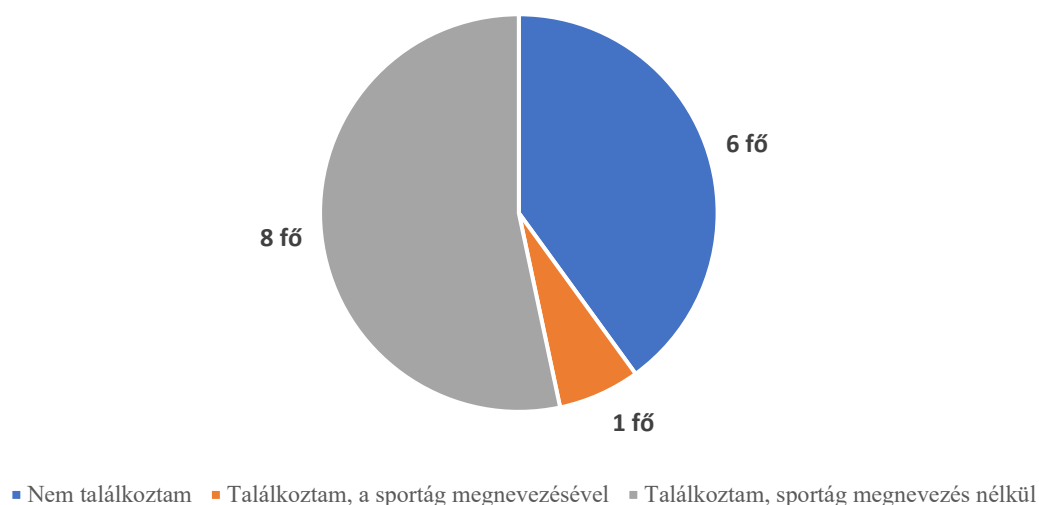
A 15 válaszadó közül 13 találkozik sajátos nevelési igényű gyermekkel, fiatallal, 2 kitöltő egyáltalán nem, egynek pedig nincs tudomása róla. A válaszlehetőségek közül az autizmus spektrumzavar a leggyakoribb, ezt követi az egyéb pszichés fejlődési zavar, majd kissé lemaradva a beszédfogyatékoság, értelmi fogyatékoság, halmozott fogyatékoság, érzékszervi és mozgásfogyatékoság. A sajátos nevelési igényűek körén belül elsősorban az egyéb pszichés fejlődési zavar diagnózissal rendelkező, gyermekekre és fiatalokra voltam kíváncsi. Tizenöt kitöltőből hét találkozik munkája során ezen kategóriába tartozó gyermekekkel, fiatalokkal.

6. ábra: SNI-s gyermekek és fiatalok a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés)

A kérdőívben arról kérdeztem a sportszakembereket, hogy találkoznak-e a szakértői véleményekkel, és ha igen, feltüntetik-e rajta a sportot, mint fejlesztő, rehabilitációs tevékenységet. Kilenc kitöltő válaszolt igennel, ebből egy találkozott a sportág megnevezésével is.

A szakértői bizottság szakértői véleményében találkozott már a sport ajánlásával, mint a gyermek, fiatal terápiáját kiegészítő tevékenységgel?
Ha igen, megnevezték milyen sportágat javasolnak?

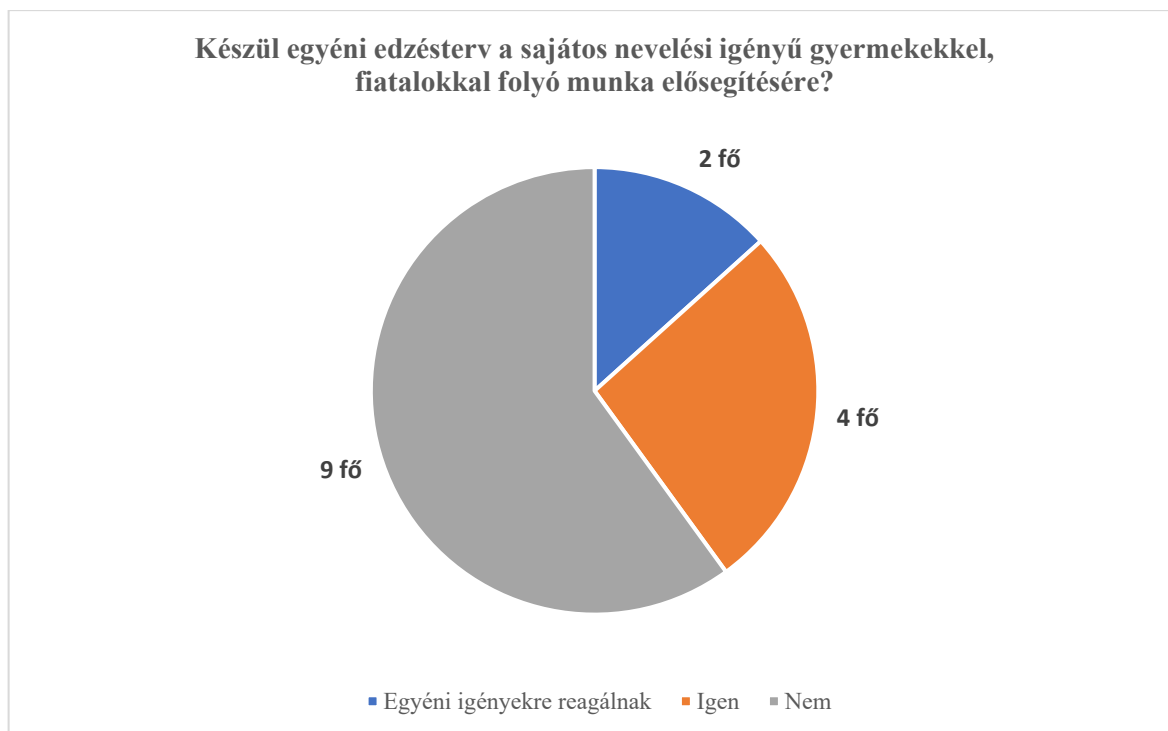

7. ábra: Szabadidősport megjelenése a szakértői véleményekben (forrás: saját szerkesztés)

Saját tapasztalatom a témában az, hogy ADHD esetén viszonylag gyakran ajánlják a szabadidős sportot, személyesen is több szakértői véleményben láttam, néhány esetben konkrét sportág megnevezéssel (judo és úszás).

A kutatásomat segítő édesanya arról számolt be, hogy ADHD diagnózissal rendelkező kisfia szakértői véleményében megjelent a sport, mint szabadidős tevékenység, a szóbeli tájékoztatáson pedig kifejezetten ajánlották, hogy egyéni sportot keressenek, ahol kiemelten fontos a figyelem, összerendezett mozgás, és a szabályok pontos betartása. A vívás minden tekintetben megfelel ezen kritériumoknak.

Fontosnak tartottam megkérdezni az edzőket, oktatókat arról, hogy valamilyen módon kiemelt figyelmet fordítanak-e a hozzájuk járó sajátos nevelési igényű sportolókra. Szerettem volna képet kapni arról, hogy differenciáltan, egyéni edzésterv készítésével dolgoznak-e a szakemberek, esetleg nem tervezetten reagálnak az egyéni igényekre, vagy nem tartják fontosnak az egyéni bánásmódot. A tizenöt kitöltőből négy fő készít egyéni edzéstervet – mind a négyen végzettségüket, munkakörüket tekintve kapcsolatban állnak a gyógypedagógiával -, ketten nem tervszerűen, de reagálnak az egyéni igényekre, kilencen pedig úgy kezelik sajátos nevelési igényű sportolóikat, mint bármely más gyermeket a klubnál.

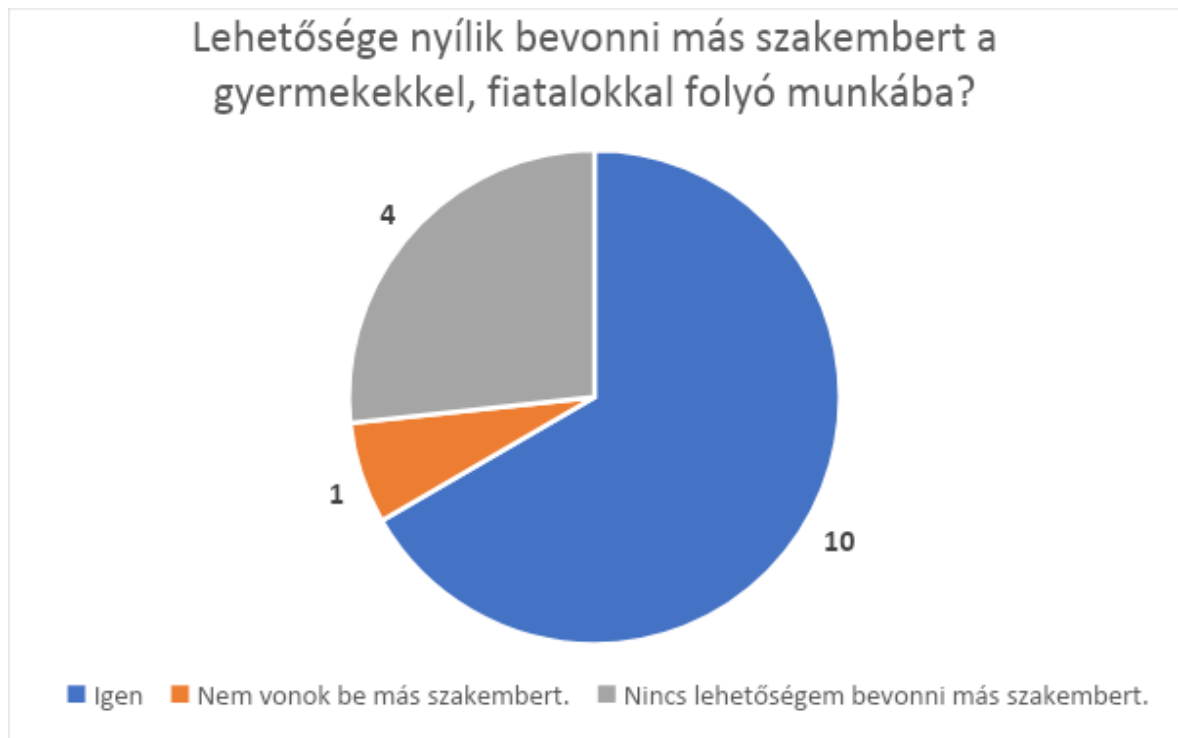
8. ábra: Egyéni edzéstervek SNI-s gyermekeknek (forrás: saját szerkesztés)

A megkérdezett anyuka is arról számolt be, hogy az edző nem fordít kiemelt figyelmet egyéni edzéstervvel a kisfiára, de pozitív odafordulással, elfogadással kíséri a sportpályafutását, segíti az önértékelése, önbizalma fejlődését. A gyermek megítélése nem változott azután sem, hogy kiderült a diagnózis. A hangsúlyt mindig a sport technikai részéhez kapcsolódó készségekre és képességekre helyezte. A haladási ütem megegyezik a sportklub többi diákjával.

Az egyéni terv esetében befolyásolhatja a szakembereket a gyermek állapota és a kitűzött cél, amit szeretnének elérni.

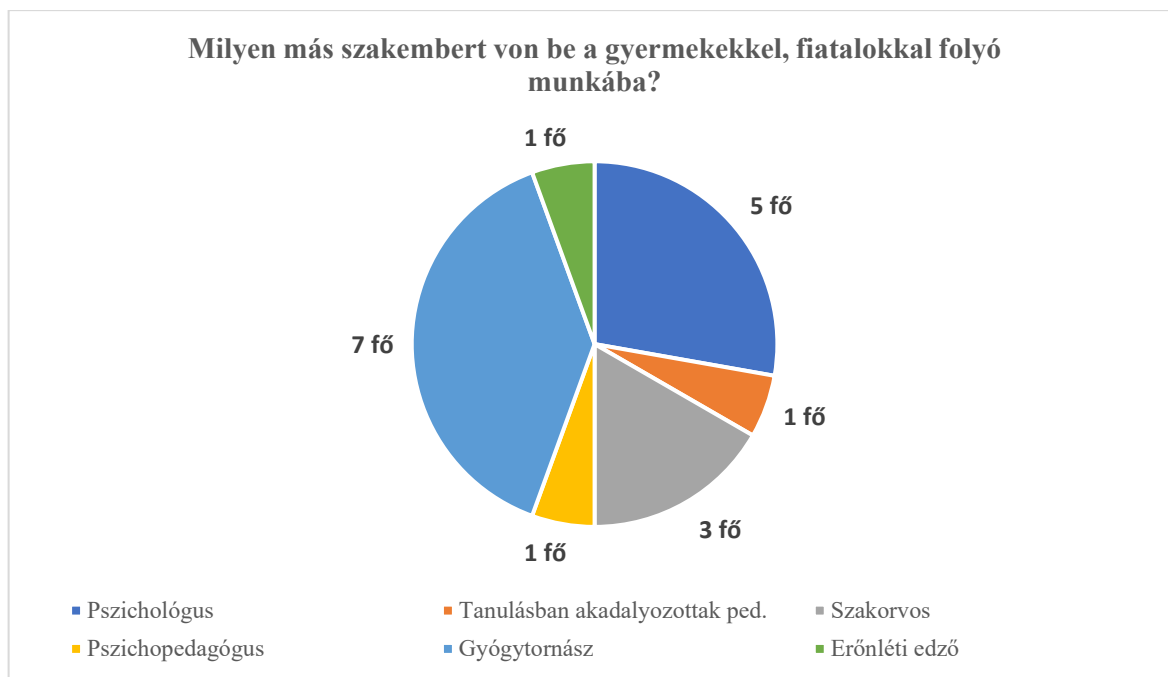
A kiemelt figyelem megmutatkozhat abban is, hogy mennyire vonnak be az edzők más szakembereket is a munkájukba. Gondolhatunk itt például mozgássérült sportolók esetében szakorvossal, gyógytornásszal, konduktorral folytatott együttműködésre. Vagy arra, hogy élsportolók rendszeres pszichológiai megsegítésben részesülhetnek, ha igény mutatkozik rá. A sportszakemberek együttműködése a sportoló megfelelő mentálhigiénés állapotának feltétele.

Kutatásomban tizenöt kitöltőből tíz veszi igénybe más szakember szaktudását. Négyen válaszolták azt, hogy egyáltalán nincs lehetőségük más szakemberrel együtt dolgozni, egy pedig nem von be mást a munkába.

9. ábra: team munka a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés)

Azok, akik dolgoznak együtt más szakemberekkel, leggyakrabban pszichológus és gyógytornász segítségét veszik igénybe. Emellett megadtam válaszlehetőségnek a pszichopedagógust, illetve teret adtam egyéni válaszlehetőségeknek is. Elsősorban arra voltam kíváncsi, hogy van-e olyan edző, oktató a megkérdezettek között, aki igénybe veszi pszichopedagógus segítségét. Egy válaszoló nyilatkozott úgy, hogy dolgozik együtt pszichopedagógussal.

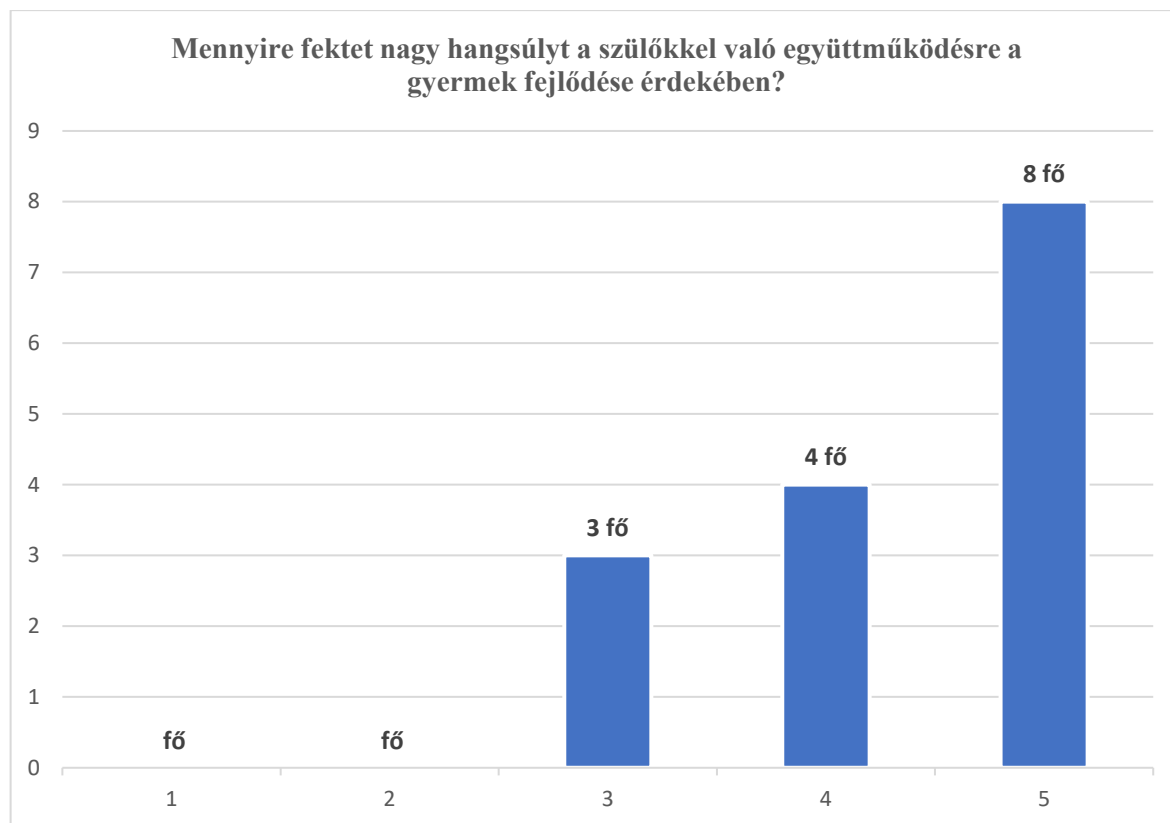

10. ábra: Team munka a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés)

A szülők bevonását a munkába egy 1-5ig terjedő Likert - skála segítségével mértem, amin az 1 az 'egyáltalán nem fontos', az 5 a 'csak szülőkkel lehet fejlődést elérni'. A szakirodalom szerint az edző, tanítvány, szülő együttműködésének hármásában az edző tekinthető a kulcsfigurának. A sportolók nagyobb mértékben hallgatnak az edzőre, mint szüleikre, várják tőle az elismerést. Az edzők viselkedése, reakciói nagy mértékben befolyásolják a tanítványok sport iránti elköteleződését.³⁸ Szerettem volna feltérképezni, hogy mit gondolnak erről a szakemberek, ha kiemelt figyelmet igénylő gyerekekről van szó. Nem tartottam fontosnak, hogy egyértelműen behatárolják magukat a szakemberek valamelyik szélsőséges válaszlehetőség irányába, így adtam lehetőséget semleges értékelésre.

Előzetes feltételezéseimre rácafoltak a megkérdezett edzők. Többségük fontosnak tartja a szülők bevonását a közös munkába.

³⁸ Orosz Róbert: A sporttehetség felismerésének és fejlesztésének pszichológiai alapjai (Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2010) 57.o.

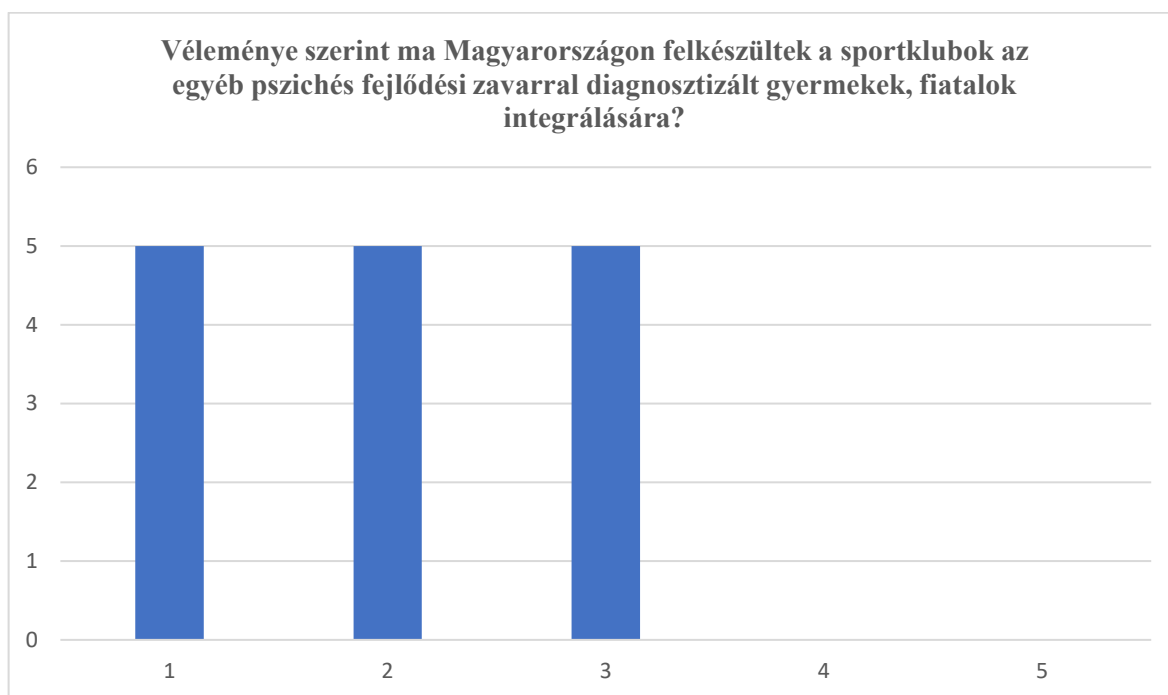
11. ábra: Edzők és szülők együttműködése (forrás: saját szerkesztés)

Ezzel szemben a megkérdezett édesanya arról számolt be, hogy nincs különösebben mély kapcsolata az edzővel, zömében csak információ csere zajlik közöttük. Az edző nem fektet nagy hangsúlyt a szülőkkel való együttműködésre.

Feltételezem, hogy a szülők bevonása függ az edző személyiségétől, a gyermek állapotától, valamint attól is, hogy milyen speciális körülményeket teremt az adott sportág. Különösen igaz lehet ez az élsportra, ahol igen nagy szülői bevonódás szükséges, pusztán csak a versenyekre való eljutásban.

Kutatásomban szerettem volna képet kapni arról, hogy miként vélekednek a sportszakemberek a hazai állapotokról a klubok felkészültségét illetően, ha egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek, fiatalok sportolásáról beszélünk. A méréshez a fentebb már említett, 1-5ig terjedő Likert - skálát használtam, amin az 1 az 'egyáltalán nem', az 5 a 'teljes mértékben' és hagytam lehetőséget a semlegesség megőrzésére is.

A válaszok arra engednek következtetni, hogy nem működik megfelelően a gyermekek integrációja, ami további kutatásra adhat okot. Fontos lenne vizsgálni, hogy miért nem működik és lehet-e változtatni ezen idővel.

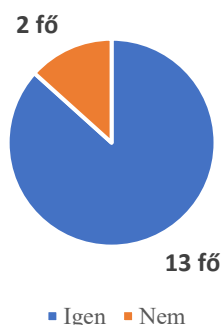

12. ábra: Sportklubok felkészültsége egyéb pszichés fejlődési zavarral diagnosztizált gyermekek, fiatalok integrálására (forrás: saját szerkesztés)

Számomra a kutatás legérdekesebb része volt a sportág ajánlás. Szerettem volna indoklást is kapni, hogy miért ajánlják, vagy miért nem ajánlják a szakemberek a sportágat, amiben tevékenykednek. Sajnos sokszor nem adtak a kitöltők bővebb magyarázatot. A kérdés kitöltése kötelező volt, így mindenki legalább igennel, vagy nemmel válaszolt a kérdésre.

SNI esetében válaszolók többsége zömében igennel válaszolt arra a kérdésre, hogy ajánlaná-e a sportágat, amiben tevékenykedik. Tizenöt kitöltő közül tizenhárom igen, kettő nem válasz született.

Ajánlaná a sportágat, amiben tevékenykedik az egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar, pl.:ADHD) diagnosztizált gyermekeknek, fiataloknak?

13. ábra: Sportág ajánlás (forrás: saját szerkesztés)

Az igennel válaszoló, de a válaszukat nem indokló kitöltők a röplabda, a foci, az úszás, a triatlon a lovaglás és a jóga sportágakat megfelelőnek találják SNI diagnózissal rendelkező gyermekek szabadidős elfoglaltságának.

A jégkorong területéről érkezett a két nem válasz. Meg is indokolták válaszaikat, arra hivatkoztak, hogy az egyéb pszichés fejlődési zavarral küzdő gyermekek, fiatalok, figyelve, feladattudata és feladattartása nem megfelelő ennek a sportnak a speciális körülményeihez. Ugyan akkor másik jégkorongos kitöltőtől, igennel válaszolt, de feltételekhez köti a gyermekek, fiatalok részvételét. Véleménye szerint amatőr csapatban, nem jégen, hanem fűves pályán ajánlható a sportág. Az ellentmondás okát abban vélem felfedezni, hogy nagyon fontos szempont az edzők attitűdje a nehézséggel küzdő gyermekek és fiatalok iránt, valamint a rendelkezésükre álló információk, előzetes tapasztalataik a sajátos nevelési igénnyel kapcsolatban.

Kutatásom során a vívás sportággal kerültem még közelebbi kapcsolatba. A szakirodalom feldolgozás során többször is szóba került, hogy milyen pozitív hatásai vannak. A szülői kérdéssor válaszaiból is az derül ki, hogy megfelelő edző mellett a vívás remek lehetőséget ad a gyermekek, fiatalok fejlesztésére.

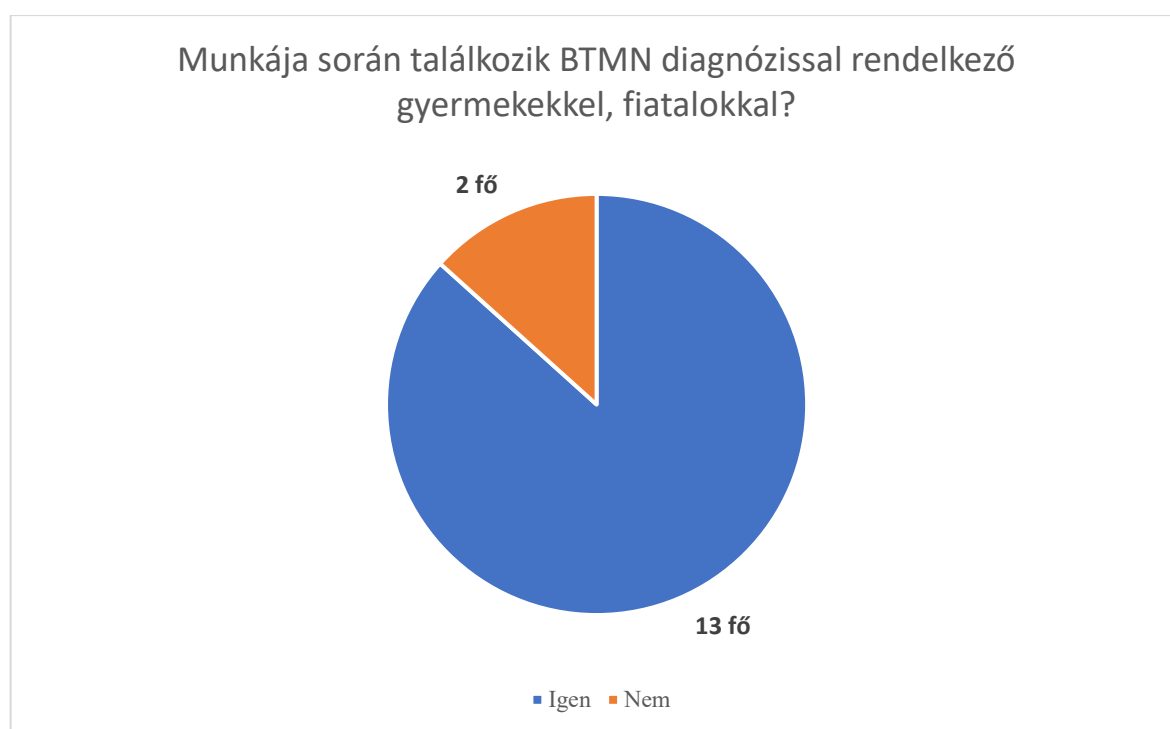
A megkérdezett szülő hasznosnak találja, hogy a sport beépülhet a napi rutinba, mivel az edzés minden nap elérhető. Gyermeke megtanulja a szabadidejét hasznosan tölteni, olyan helyen, ahol szociális képességei fejlődhetnek. Mind az édesanyának, mind a kisfiúnak a másodlagos szocializációs színtér, az iskola rengeteg kudarc élmény forrása, ezért szorongást okoz. A szabadidős színtér kompenzálja ezt a gyermek önértékelésének javításával, az önbizalma

növelésével, azzal, hogy a meglévő képességeire, erősségeire építve integrálja egy közösségbe, ahol elfogadják őt. Számomra ez tűnik a szabadidő- és versenysport legnagyobb értékének, melyet támogatni kell a szakemberek együttműködésével.

7.3. BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések

Kutatásom céljaként kitűztem azt is, hogy összehasonlítom a különböző diagnózissal rendelkező, valamint a diagnózissal nem rendelkező, de problémával küzdő gyermekek és fiatalok helyzetét a sport világában. Bár a BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek ellátása nem a pszichopedagógus munkakörébe tartozik, érdekelt, hogy a szabadidősport területén észlelhető-e a jelenlétük.

A megkérdezett sportszakemberek többsége találkozik munkája során BTMN diagnózissal rendelkező gyermekkel, és fiatallal, tizenöt kitöltőből tizenhárom válaszolt igennel a kérdésre. A válaszlehetőségek között szerepelt a 'nincs róla tudomásom' is, ezt senki nem választotta.

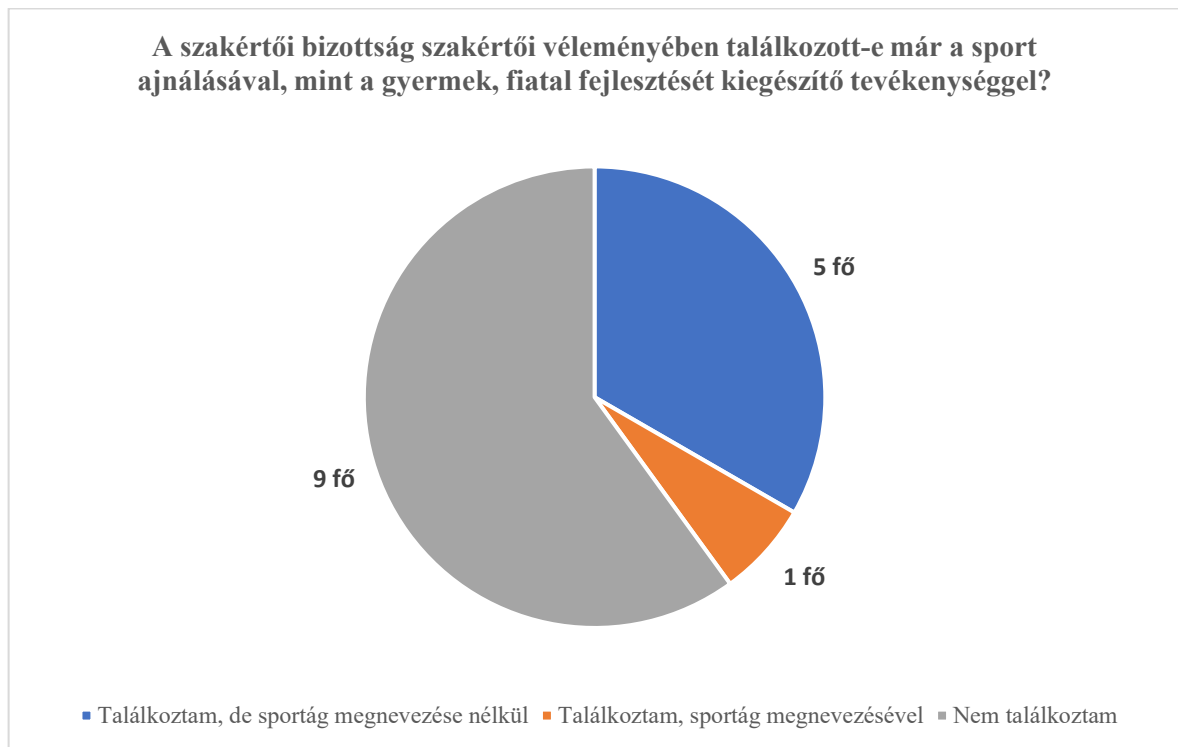

14. ábra: BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek és fiatalok a szabadidősport területén
(forrás: saját szerkesztés)

Hasonlóan a sajátos nevelési igényű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdéssornál, itt is rákérdeztem arra, hogy találkoznak-e a szakemberek a szakértői véleményekkel és azon feltüntetve a sporttal. A megkérdezett tizenöt főből ketten nem találkoznak BTMN diagnózissal

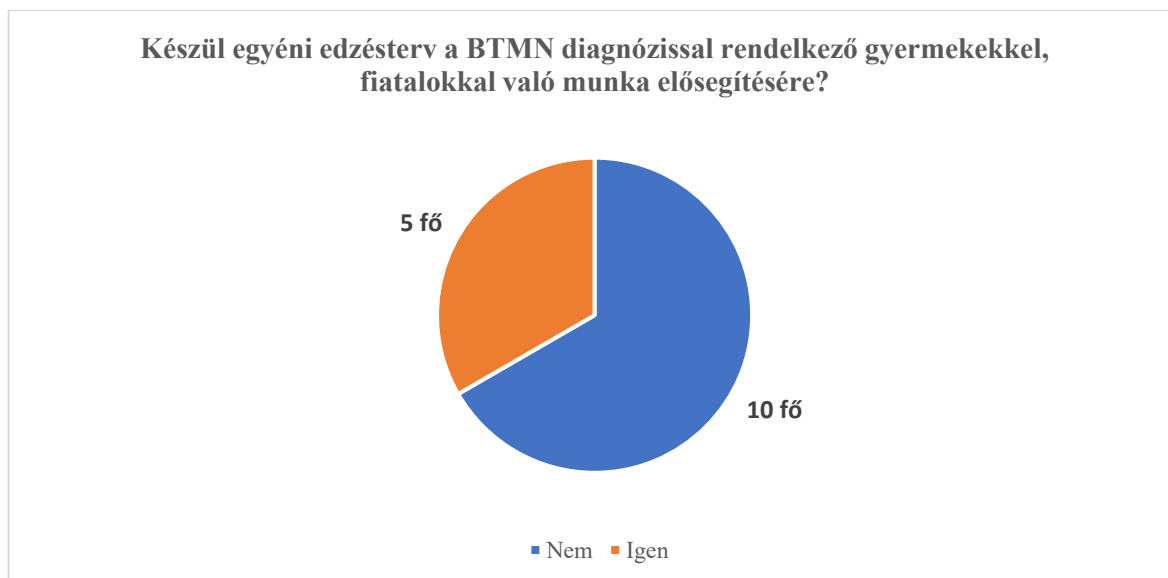
rendelkező gyermekkel, fiatallal, következésképp szakértői véleménnyel sem. A fennmaradó tizenhárom kitöltő közül további hét nem találkozik a szakértői véleményben a sporttal.

Hat fő válaszolt igennel a kérdésre, egy fő a sportág megnevezésével együtt. A kérdéssorból kiderül, hogy mind BTMN, mind SNI esetében az úszás az a sportág, ami szerepelt a kitöltő szerint a szakértői bizottság szakértői véleményében.

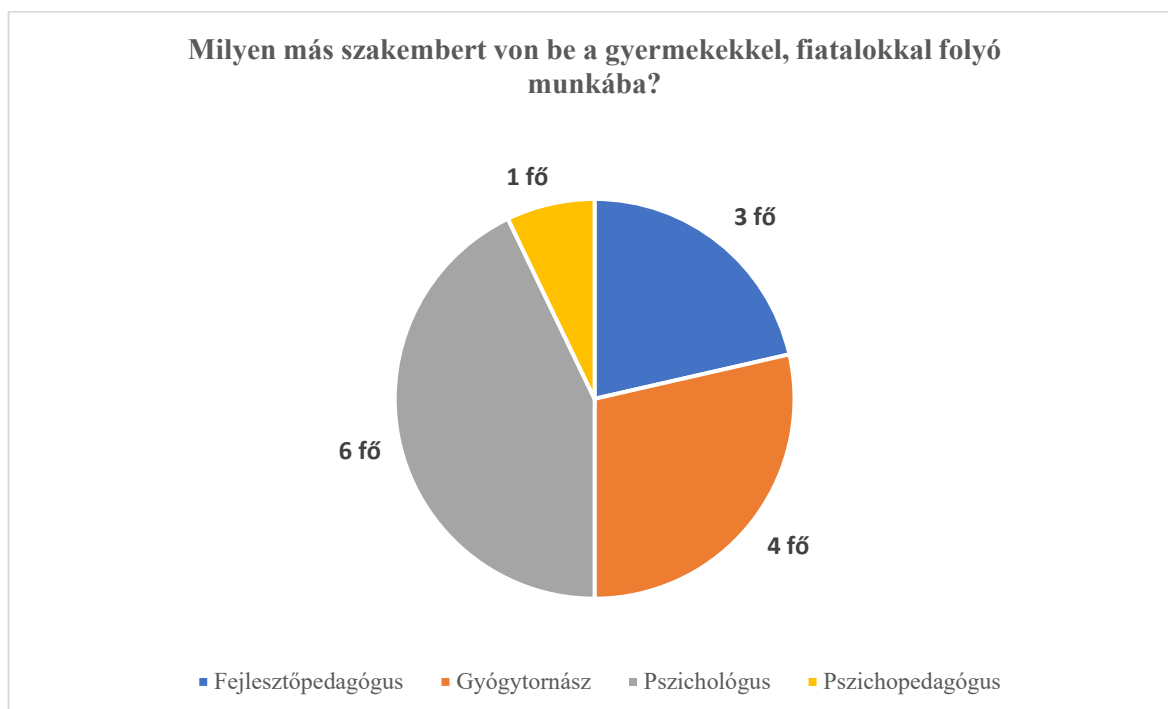
15. ábra: Sport ajánlása a szakértői véleményben (forrás: saját szerkesztés)

Az egyéni edzéstervekre vonatkozó kérdésekre adott válaszok aránya közel egyforma az SNI-s kérdéssorra adott válaszokkal. Egyéni edzéstervet öt fő készít, elsősorban azok, akik alapvetően atipikus fejlődésmenetű gyermekkel foglalkoznak. A többségi sportklubokban nem fordítanak erre külön figyelmet.

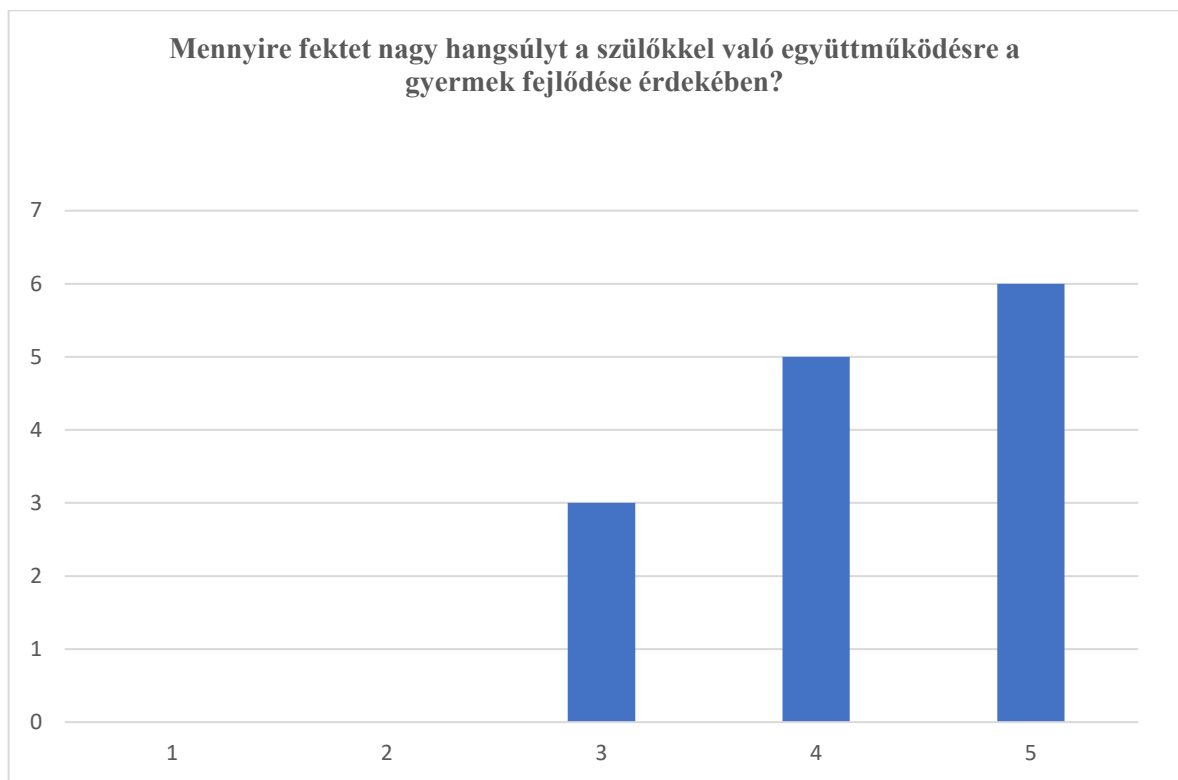
16. ábra: Egyéni edzésterv BTMN diagnózis esetén (forrás: saját szerkesztés)

A team munkára vonatkozó kérdésre a leggyakoribb válaszok a fejlesztőpedagógus, a gyógytornász és a pszichológus voltak. Egy válasz született arra vonatkozóan, hogy a megkérdezett szakember bevon pszichopedagógust is a munkájába. SNI és BTMN kategóriában is a lovaglás területéről érkezett ez a válasz, mégpedig olyan személytől, aki a szabadidős lovaglás mellett, gyógypedagógus végzettséggel terápiás lovagoltatással is foglalkozik.

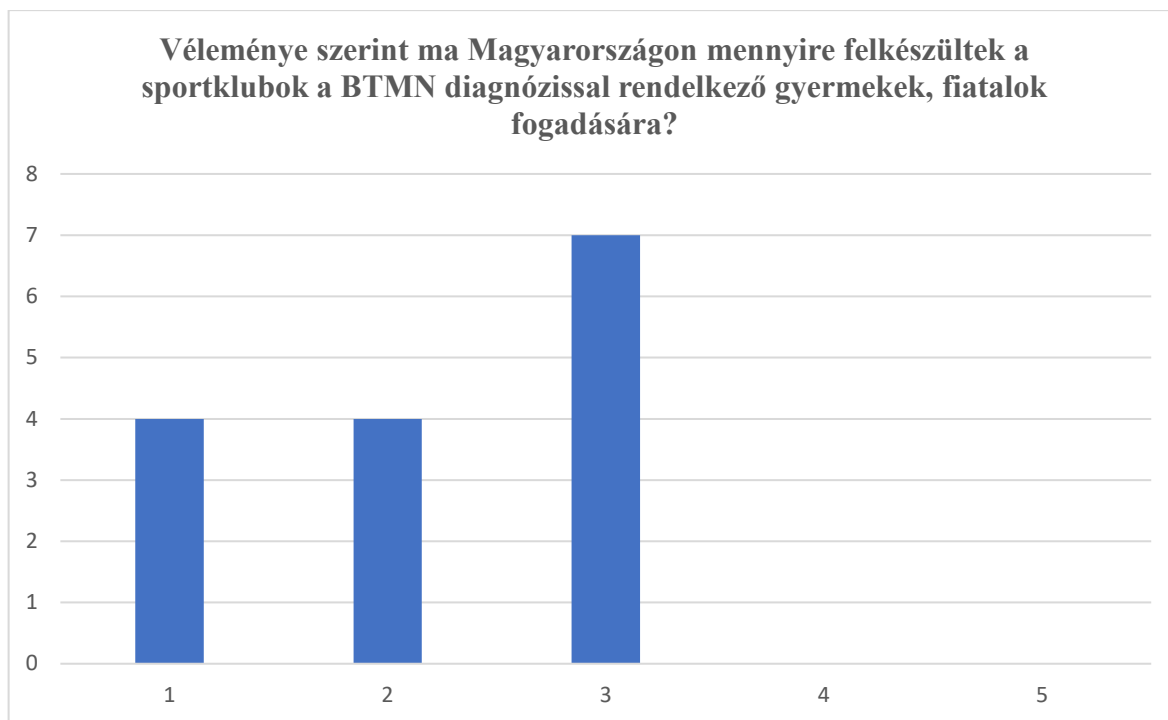
17. ábra: Team munka (forrás: saját szerkesztés)

A szülőkkal való együttműködés kérdésében hasonlóképp vélekednek a szakemberek, mint sajátos nevelési igény esetén. Szintén az 1-5ig terjedő Likert - skála segítségével mértem, amin az 1 az 'egyáltalán nem fontos', az 5 a 'csak szülőkkal lehet fejlődést elérni'. A kitöltők közül két fő nem találkozik BTMN diagnózissal rendelkező gyermekkel, fiatallal, így nekik lehetőségük volt átugrani ezt a kérdést. Három fő semleges maradt, a többi kitöltő fontosnak tartja a szülőkkal történő együttműködést.

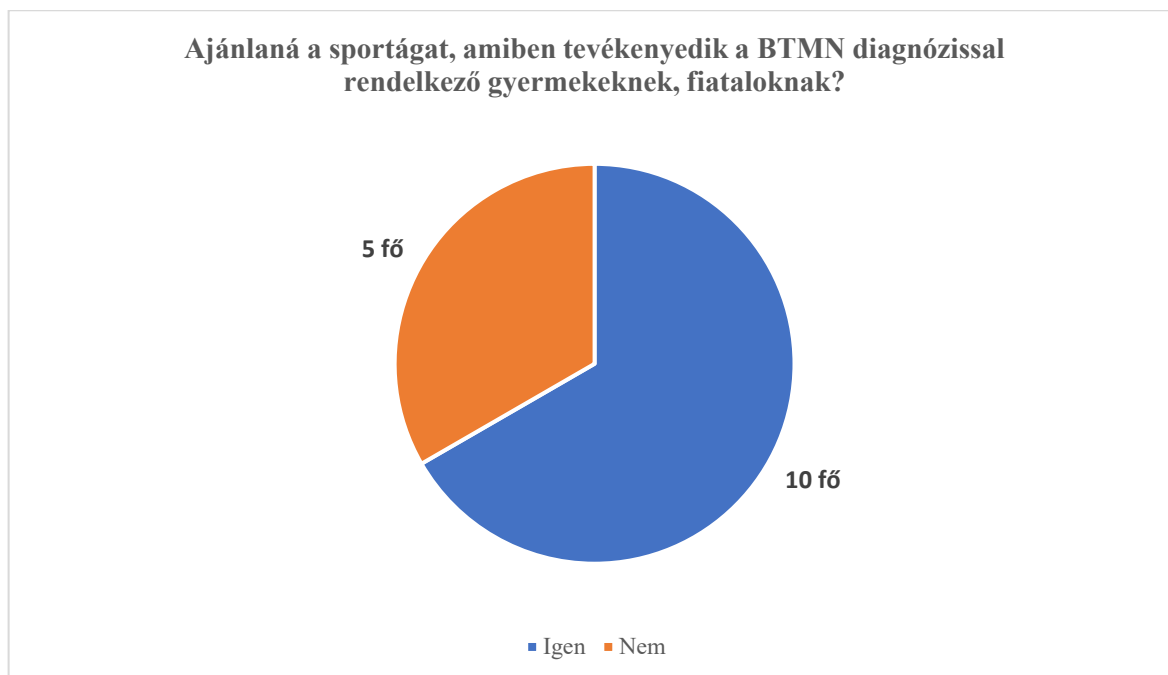
18. ábra: Sportszakemberek és szülők együttműködése (forrás: saját szerkesztés)

BTMN diagnózis esetében is fontosnak éreztem megkérdezni a szakemberek véleményét a klubok felkészültségének hazai helyzetéről. Az 1-5ig terjedő Likert - skálát használtam, amin az 1 az 'egyáltalán nem', az 5 a 'teljes mértékben'. A válaszadók többsége, hét fő semleges maradt (ebben benne van az a két fő, aki nem találkozik BTMN diagnózissal a pályafutása során), a többi kitöltő negatívan értékeli a helyzetet.

19. ábra: Sportklubok felkészültsége BTMN diagnózis esetén

A sportág ajánlása BTMN kategórián belül is kötelező volt, kifejtős kérdésként a legtöbben csak igen és nem válaszokat adtak meg, kevés indoklás érkezett. A nem választ adók között volt az a két szakember, akik nem találkoznak BTMN diagnózissal rendelkező gyermekkel vagy fiatallal munkájuk során.

20. ábra: Sportág ajánlása BTMN diagnózis esetén (forrás: saját szerkesztés)

A válaszokból számomra az derült ki, hogy BTMN diagnózisra sokkal nyitottabban a szakemberek, mint az SNI-re, több ajánlás is érkezett, indoklással együtt. A szakemberek szerint tehát az összes általam vizsgált sportág ajánlott, az edzők maximum feltételekhez kötik a sportág űzését, de nem zárják ki a BTMN diagnózissal rendelkező gyerekeket, fiatalokat.

A triatlont a monotóniatűrés, kitartás, figyelem fejlesztése miatt javasolja a kitöltő szakember, valamint azért, mert a szociális képességek fejlődését támogatja a csapathoz tartozás élménye által.

A lovassport területén neurológus szakorvosi ajánlás is támogatja BTMN diagnózis esetén nem csak a terápiás lovaglást, hanem a szabadidős sportlovaglást is.

A jégkorong területéről sokkal lelkesebb és támogatóbb válaszok érkeztek, mint SNI esetén. Határozottan ajánlott a jég (más sportágban nem fellelhető) sajátosságainak kihasználása a fejlesztés érdekében. Ez a különleges közeg hozzájárul az egyensúly, mozgáskoordináció, tájékozódás, figyelemkoncentráció, szabálytudat fejlesztéséhez. Olyannyira igénybe veszi ez a sportág a gyermekek, fiatalok kitartását és akaraterejét, hogy a kitöltő szerint minden más probléma eltörpül, kizáródik. Nem elhanyagolható a klubhoz, csapathoz tartozás szocializációs hatása sem. Illetve az elért eredmények által belső motiváció alakul ki a sportolóban a fejlődésre. Másik kitöltő is ugyan ezekre a következtetésekre jutott, de hozzáteszi, hogy limitálni kell a csapatban a problémával küzdő gyermekek számát ahhoz, hogy zökkenőmentesek legyen az edzések.

A labdarúgás is edző által ajánlott sportág, de fontos a megfelelő edzői felkészültség és tájékoztatás mellett a szülő-edző-gyermek nyitottsága és együttműködési hajlandósága.

A jógaoktató kitöltő is ajánlja a jogát BTMN diagnózissal rendelkező gyermekeknek és fiataloknak. A jóga nem csak testedzés (és nem is verseny), fontos része a meditáció, az elcsendesülés. Jellemzően az oktatók sok pozitív megerősítést adnak, hiszen a gyakorlatokat csak ellazult állapotban, szorongásmentes, környezetben lehet helyesen kivitelezni. Emellett a pedig sokszor nagyon összetartó csapat alakul ki. Ezek mind jó hatással lehetnek a nehézségekkel küzdő gyermekekre, fiatalokra.

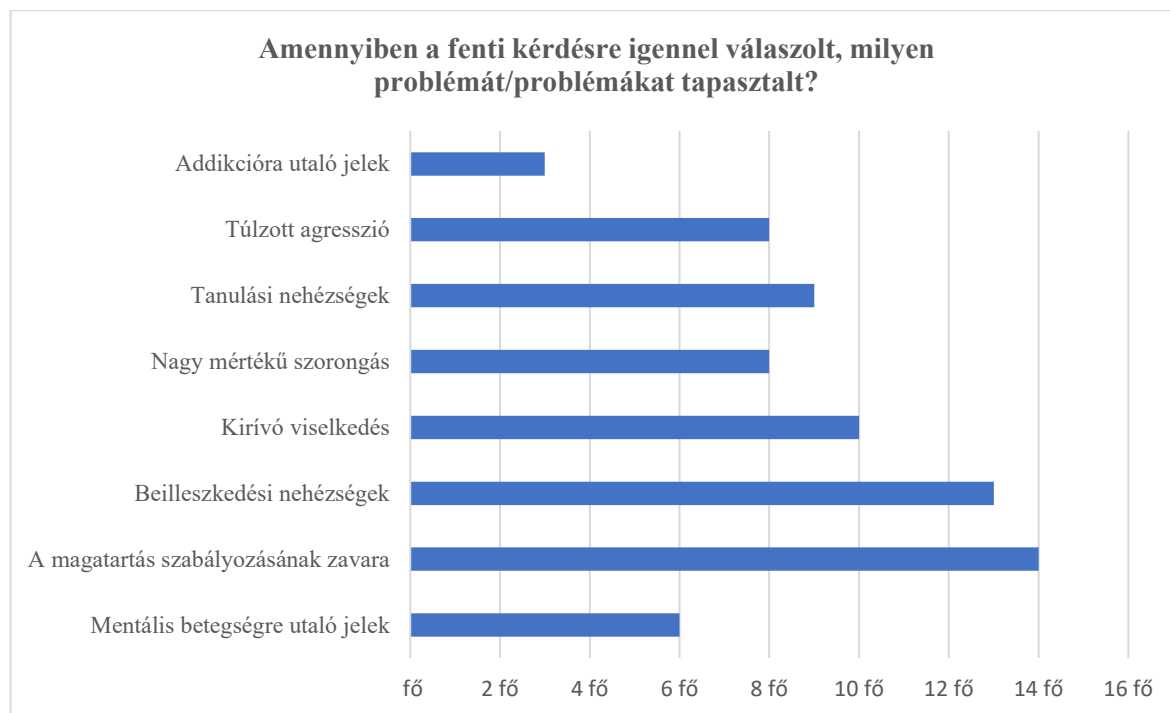
Számomra meglepő módon az úszásra érkezett nemleges válasz, indoklással együtt. Feltételezem, hogy rossz tapasztalat vagy tájékozatlanság áll a háttérben, hiszen az úszás alapvetően ajánlott, sőt iskolai keretek között is gyakran űzött sportág. A válaszadó szerint nem

segít a beilleszkedési és magatartási zavarok esetén, hiszen egyéni sportág és a szabályok szigorú betartása kell ehhez a fajta sporthoz.

A jégkorong területén újfent nem volt teljes az egyetértés. A fentebb említett ajánlásokon túl nemleges válaszok is érkeztek. A kitöltő szerint BTMN esetén csapatsportként nem javasolható a jégkorong, nem segít a beilleszkedési nehézségeken. Ezt a fizikális behatásokkal (ütközések, esések) indokolta. Valamint felmerült a fegyelem kérdése is, ezt a sportot csak és kizárólag annak ajánlják, aki már a magatartását tudja szabályozni és a szabályokat maradéktalanul be tudja tartani. Ez is megerősíti bennem azt a következtetésemet, hogy elsősorban az edzői attitűd határozza meg azt, hogy valaki akart és tud vagy nem akar és nem is tud a különböző problémákkal, nehézségekkel küzdő gyermekekkel együtt dolgozni.

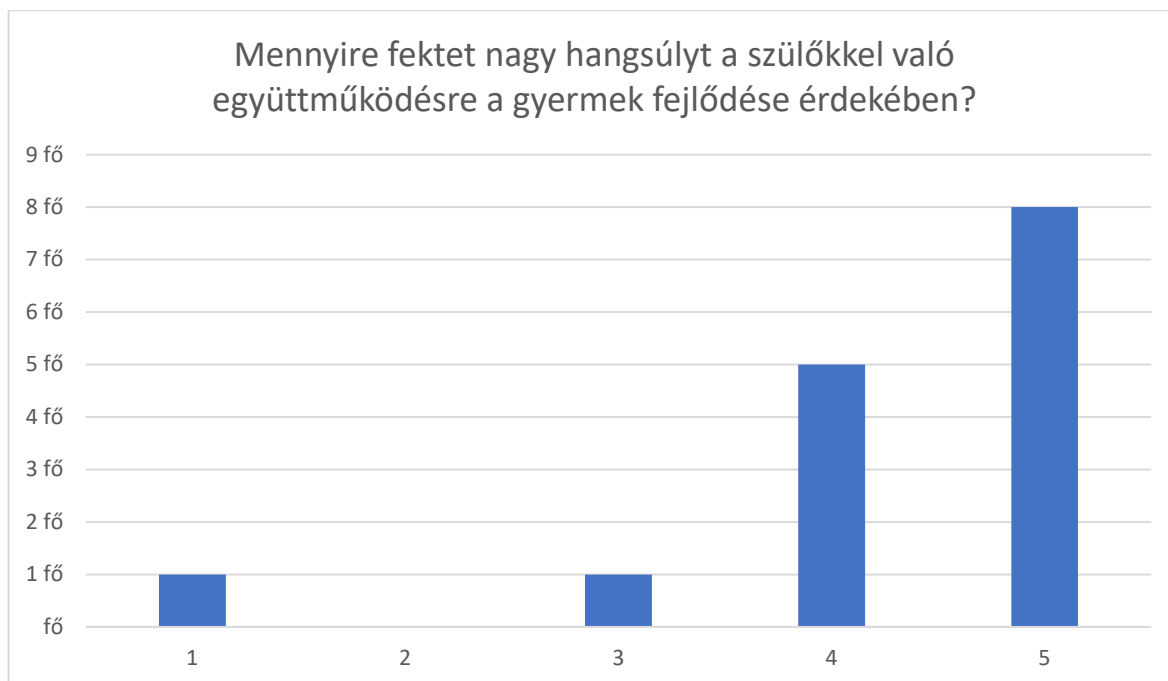
7.4. Nem diagnosztizált problémával küzdő gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések

Kutatásomban arra is rá szerettem volna világítani, hogy mennyi diagnosztizálatlan, de nehézséggel, problémával küzdő gyermek vesz részt a szabadidő és versenysport világában. Előzetes feltételezéseimmel teljes mértékben összeecsengenek, hogy a válaszadók mindegyike találkozott már olyan gyermekkel, fiatallal a pályafutása során, aki diagnózis nélkül, vélhetően valamilyen problémával küzd. Igen széles skáláját adtam meg a válaszlehetőségeknek, valamint teret adtam saját válaszlehetőségeknek is. Kivétel nélkül, az összes válaszadó több kategóriát is jelölt. Legtöbbször a magatartás szabályozásának nehézségét és a beilleszkedési nehézségeket jelölték meg, de nagy számban előfordul kirívó viselkedés is. Az edzők tapasztalnak tanulási nehézségeket, túlzott agressziót, nagymértékű szorongást sportolóiknál. Illetve érkezett olyan válasz is, hogy a gyermekeken, fiatalokon mentális betegségekre, vagy addikcióra utaló jeleket vélnek felfedezni munkája során.

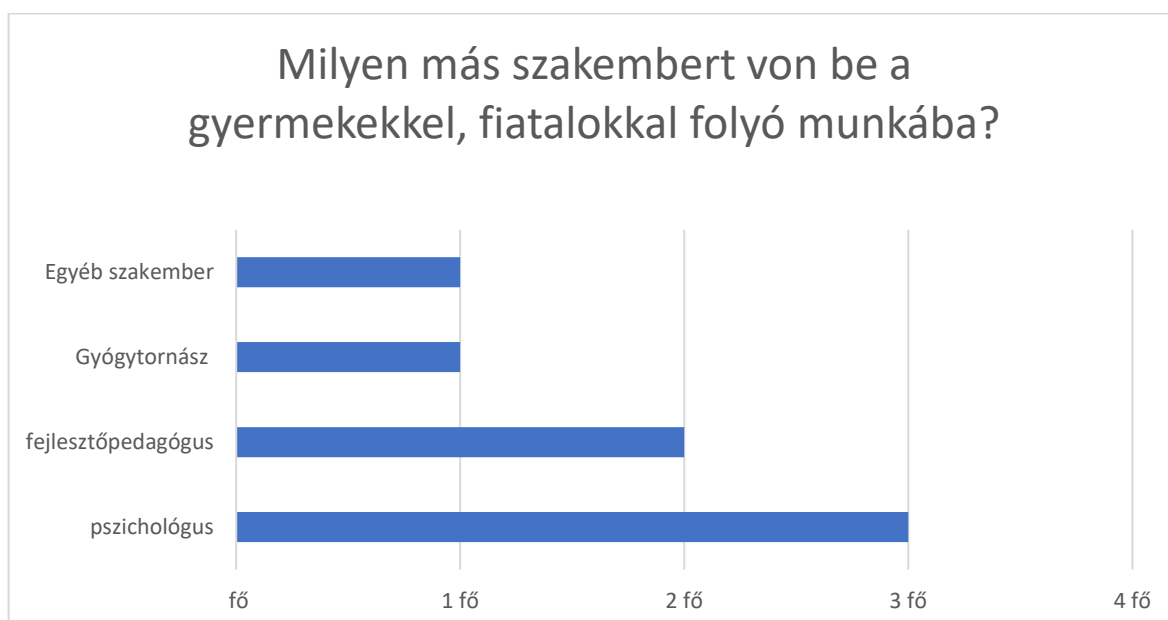
*21. ábra: Sportszakemberek által észlelt, nem diagnosztizált problémák
(forrás: saját szerkesztés)*

A szülőkkal való együttműködés kérdésében nincs sok különbség az edzők véleményében a különböző kategóriákban. 1-5-ig terjedő Likert - skála segítségével mértem, amin az 1 az 'egyáltalán nem fontos', az 5 a 'csak szülőkkal lehet fejlődést elérni'. A kitöltők többsége, 13 fő fontosnak tartja a szülőkkal való együttműködést, 1 fő semleges a kérdésben. (Egy kitöltő jelölte, hogy egyáltalán nem fontos, de véleményem szerint ez véletlen lehetett, mert minden más kategóriában ugyan ez a kitöltő fontosnak tartja a szülőkkal való együttműködést.)

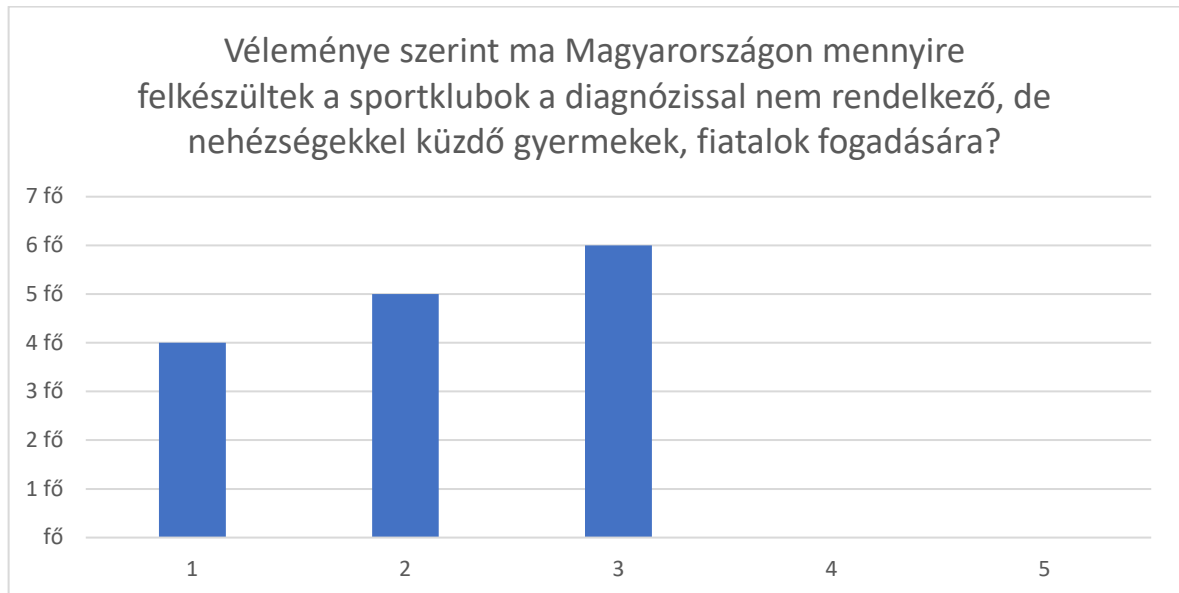
22. ábra: Szakemberek és szülők együttműködése (forrás: saját szerkesztés)

A válaszadók közül 5 kitöltőnek nincs lehetősége bevonni más szakembert a munkájába, 7 kitöltő él ezzel a lehetőséggel. Az általuk bevont szakemberek pszichológusok, gyógytornászok és fejlesztő pedagógusok. A pszichopedagógust senki nem jelölte, mint elérhető lehetőséget.

23. ábra: Szakemberek közötti team munka (forrás: saját szerkesztés)

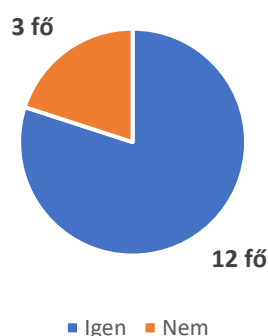
Megkérdeztem az edzők véleményét a diagnózissal nem rendelkező gyermekek és fiatalok kapcsán is arról, hogy a sportklubok mennyire felkészültek a fogadásukra. Az 1-5-ig terjedő Likert - skálát használtam, amin az 1 az 'egyáltalán nem', az 5 a 'teljes mértékben'. Az eredmények nagyon hasonlóak, mint az SNI és BTMN diagnózissal rendelkezőknél. 6 kitöltő inkább semlegesen, a többiek pedig negatívan értékelik a felkészültséget.

24. ábra: Sportklubok felkészültsége nem diagnosztizált gyermekekre és fiatalokra
(forrás: saját szerkesztés)

A nem diagnosztizált, de problémákkal küzdő gyermekek és fiatalok tekintetében is fontos kérdés, hogy melyik az a sportág, amiben nehézségeik ellenére is megtalálhatják önmagukat. Szerettem volna a kitöltő edzők és sportszakemberek véleményét kérni esetükben is arról, hogy mely sportágakat ajánlják és melyeket nem. A kitöltők közül 12 fő ajánlja azt a sportot, amiben tevékenykedik. Indoklást ez esetben is keveset kaptam.

Ajánlaná a sportágat, amiben tevékenykedik a diagnózissal nem rendelkező, de nehézségekkel küzdő gyermekeknek, fiataloknak?

25. ábra: Sportág ajánlása nem diagnosztizált gyermekek és fiatalok részére
(forrás: saját szerkesztés)

A lovaglás, a labdarúgás és a jégkorong területéről érkezett indoklás a sportágak ajánlásához. A lovaglásnál az edző az állatok jelenlétének jótékony pszichés hatásait emeli ki. A labdarúgás kapcsán a kitöltő az csapatsport megtartó közösségi erejét és a szociális képességek fejlesztését említi, ami miatt érdemes ezt a sportot választani problémával küzdő fiataloknak is. A jégkorong edzők ismét nem értettek teljesen egyet ebben a kérdésben. Az a kitöltő, aki ajánlja ezt a sportágat, az a futballhoz hasonlóan a csapatsportban rejlő lehetőségekkel indokolja a választát. Az a kitöltő, aki nem ajánlja a jégkorongot, arra hivatkozik, hogy nagyon fontos ebben a sportágban a megfelelően működő magatartásszabályozás, a kialakult feladattudat és koncentráció.

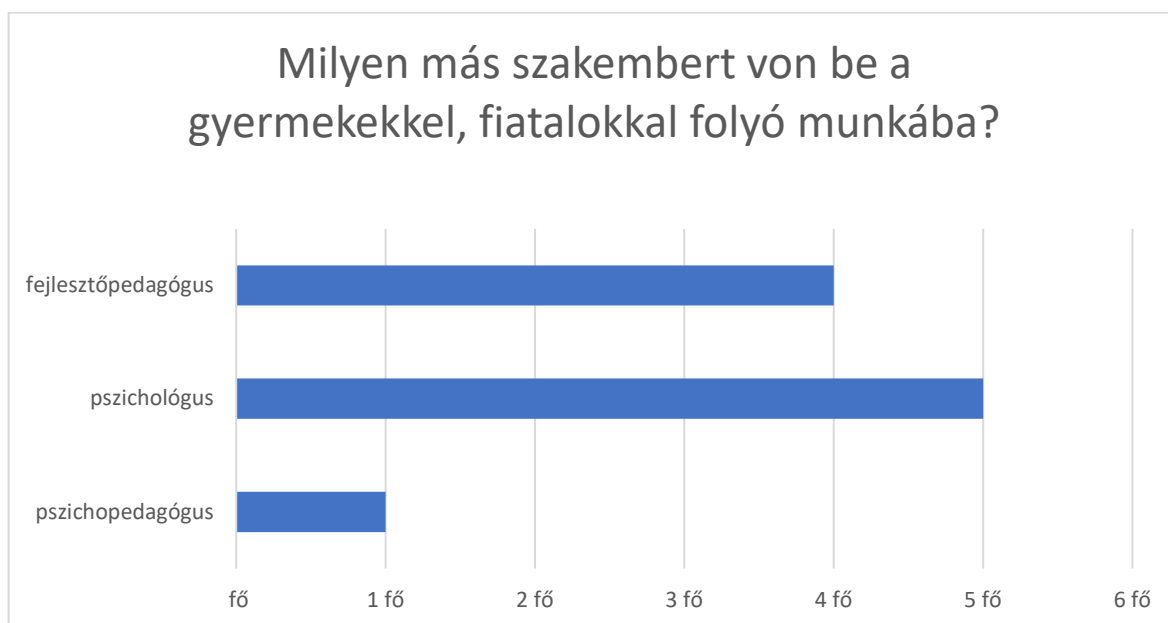
7.5. Hátrányos helyzetű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések

A kiemelt figyelmet igénylők csoportjába tartoznak a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok is. Szabadidős elfoglaltságaik mennyisége és minősége sok tényezőn múlik. Ezen tényezők egyike az, hogy klubkereteken belül sportolni nagy anyagi teher, így a hátrányos helyzetből adódóan nehezebben jutnak hozzá a szabadidő eltöltésnek ezen formájához. Szerettem volna megtudni, hogy ennek ellenére milyen arányban vannak jelen a hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok azokban a klubokban, melyeknek edzőit, sportszakembereit felkerestem. A kérdőívet kitöltők közül 6 fő foglalkozik munkája során hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal.

26. ábra: Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok szabadidősportja
(forrás: saját szerkesztés)

Azok közül, akik foglalkoznak hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal, mindenki von be más szakembert is a munkafolyamatba. Elsősorban pszichológust, fejlesztőpedagógust, egy kitöltő pedig pszichopedagógust is.

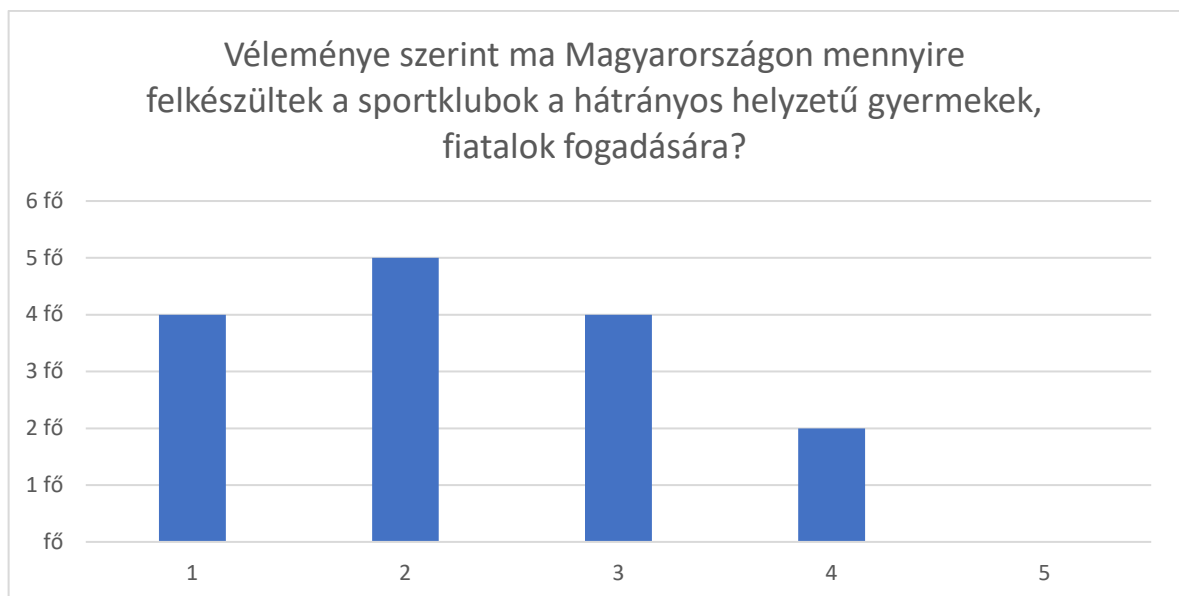

27. ábra: Szakemberek bevonása hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal folyó munkába (forrás: saját szerkesztés)

Ebben a kategóriában is megkérdeztem a szakembereket arról, hogy mennyire tartják fontosnak az együttműködést a szülővel (gondviselővel), de kivétel nélkül mindenki átugrotta a kérdést, így nem tudtam releváns információkat gyűjteni.

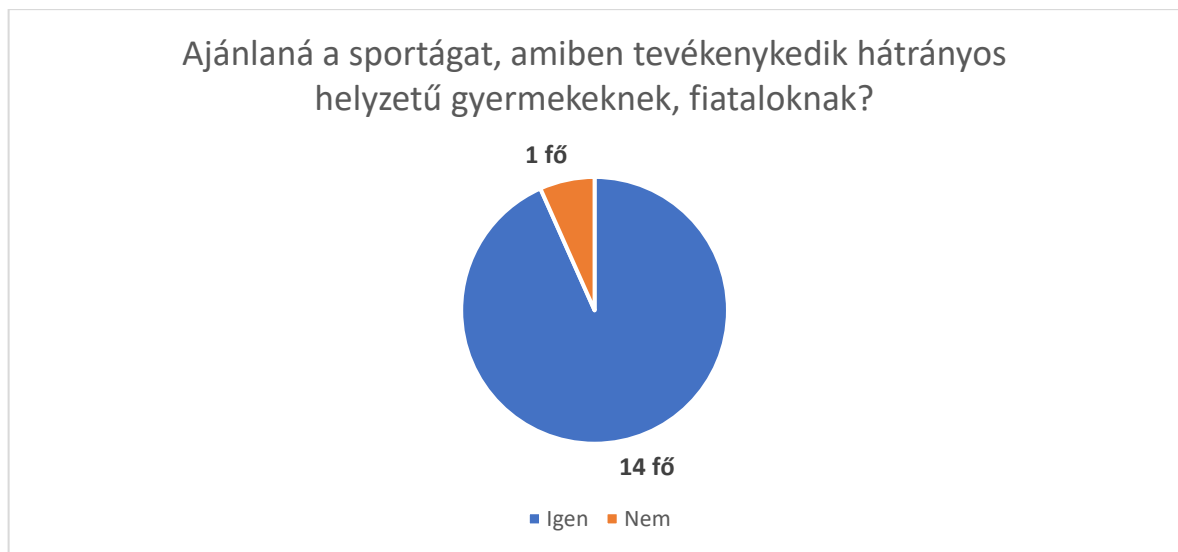
Egyéni edzéstervet senki nem készít a kitöltők közül a hátrányos helyzetű gyermekeknek és fiataloknak, egyformán kezelik őket az összes többi sportolóval.

A Likert - skála segítségével mértem ez esetben is azt, hogy mennyire felkészültek a klubok a hátrányos helyzetű sportolók fogadására. Az 1-5ig terjedő skálán az 1 az 'egyáltalán nem', az 5 a 'teljes mértékben'.

28. ábra: Sportklubok felkészültsége hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok fogadására
(forrás: saját szerkesztés)

A hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok esetében a 15 kitöltő közül egy kivételével mindenki ajánlja a sportot, amiben tevékenykedik. A nem válasz az úszás területéről érkezett, a választ nem indokolta.

29. ábra: Sportág ajánlása hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok részére
(forrás: saját szerkesztés)

Az indoklás szerint a labdarúgás csapatsport jellege a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok felzárkóztatásában, integrációjában is kihasználható. A közösséghez tartozás élménye, a sportszocializáció során kialakított és belsővé tett normák segíthetnek az egészséges, produktív felnőtt élet kialakításában.

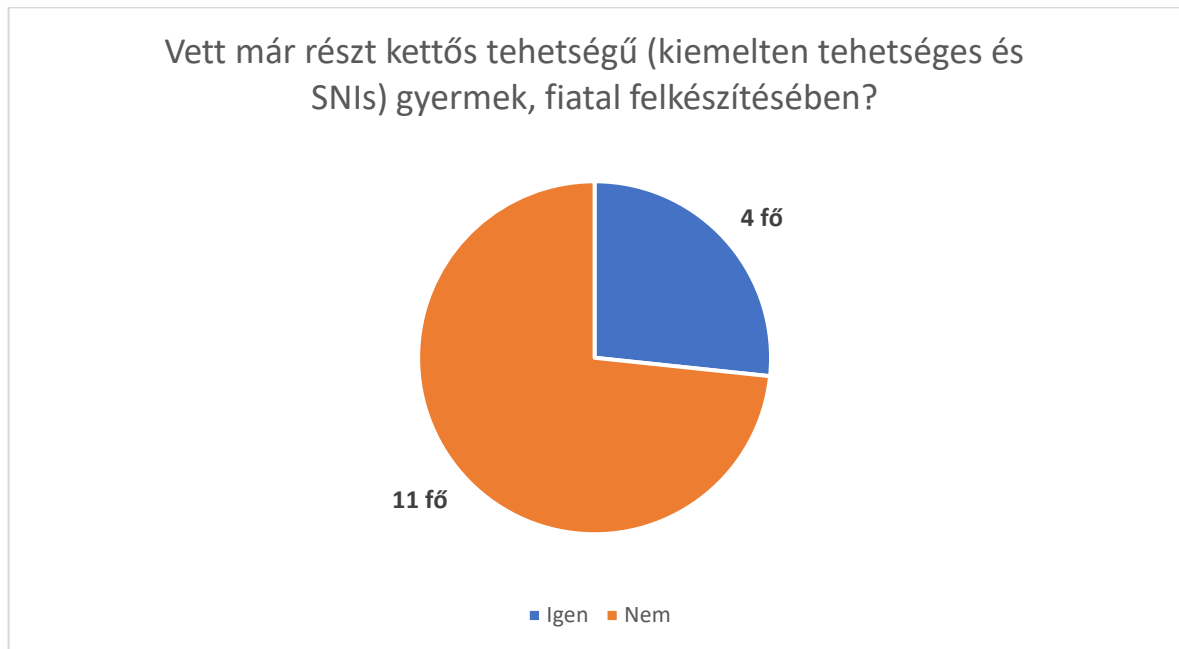
A jógát is ajánlja a kitöltő oktató, hiszen nem csupán sport és testedzés. Ebből adódóan nagyon elfogadó, biztonságot nyújtó közösségek alakulnak ki, ahol az önismeretre, önelfogadásra is nagy hangsúlyt fektetnek.

A jégkorongot, mint a hátrányos helyzetből való kiszakadás lehetőségét említik a megkérdezett edzők. Egyöntetűen ajánlják a sportot, amennyiben anyagilag megoldható. Az élsportban új lehetőségek nyílhatnak meg a gyermekek és fiatalok számára.

7.6. Tehetséges, kettős tehetségű gyermekekre és fiatalokra vonatkozó kérdések

A szabadidősport és élsport területén nagy figyelmet fordítanak az edzők a kiemelten tehetséges gyermekek és fiatalok fizikai és pszichés jóllétére, hiszen az egyre növekvő terhelés, a törekvés a csúcsteljesítmény elérésére maradandó károkat okozhat. A kettős tehetségű gyermekek és fiatalok különleges bánásmódot igényelnek, amihez elengedhetetlen a velük foglalkozó szakemberek együttműködése. A pszichopedagógus részt vehet tehetséges gyermekek és

fiatalok támogatásában, ezért a kutatásban szerettem volna feltérképezni azt is, hogy a szakemberek találkoznak-e a munkájuk során kettős tehetségű gyermekekkel. A megkérdezett 15 szakember közül 6 edző foglalkozik tehetségekkel, a 6 főből 4 kettős tehetségű gyermekekkel és fiatalokkal is.

30. ábra: Kettős tehetségű gyermekek és fiatalok felkészítése (forrás: saját szerkesztés)

A kiemelten tehetséges gyermekek és fiatalok esetében négy kitöltőből kettő készít egyéni edzéstervet a sportolói részére, mindketten kettős tehetségű gyermekekkel foglalkoznak. Egyéb válaszlehetőségben nem jelöltek meg más módot, amiben a kiemelt figyelem megnyilvánulna.

31. ábra: Egyéni edzésterv kettős tehetségű gyermek, fiatal részére (forrás: saját szerkesztés)

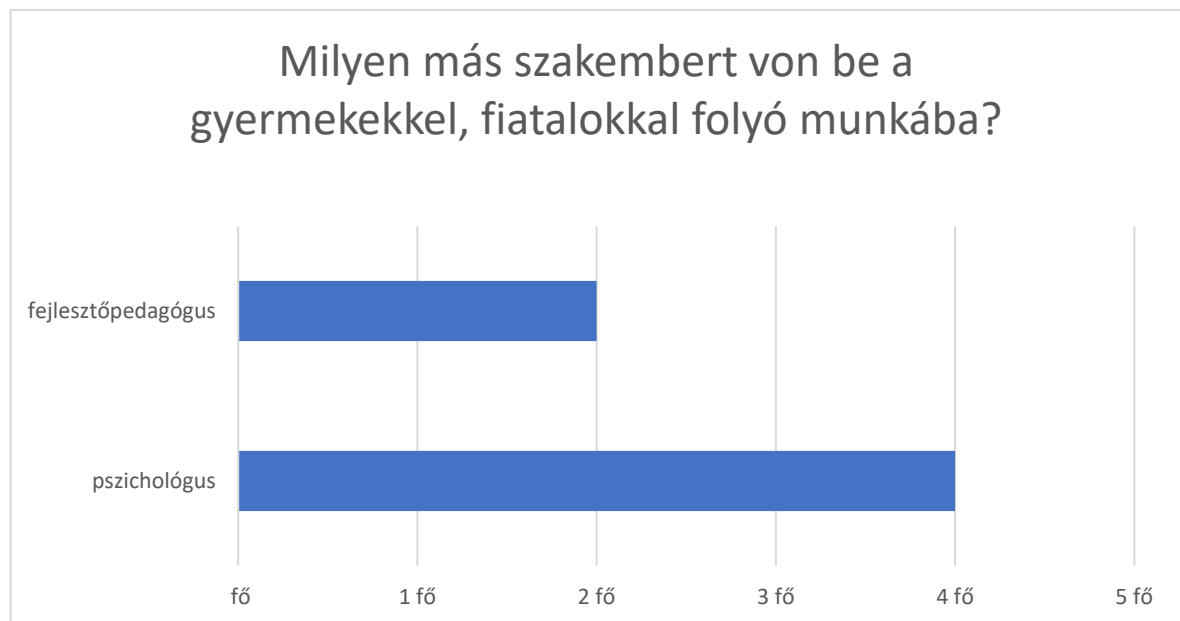
A szülőkkel való együttműködést ismét a 1-5ig terjedő Likert - skála segítségével mértem, amin az 1 az 'egyáltalán nem fontos', az 5 a 'csak szülőkkel lehet fejlődést elérni'. A válaszok nem sokban különböznek a többi tárgyalt kategóriától. A kitöltők nagy része szerint fontos a szülőkkel való együttműködés, mert így lehet fejlődést elérni.

32. ábra: Szülőkkel való együttműködés kettős tehetség esetén (forrás: saját szerkesztés)

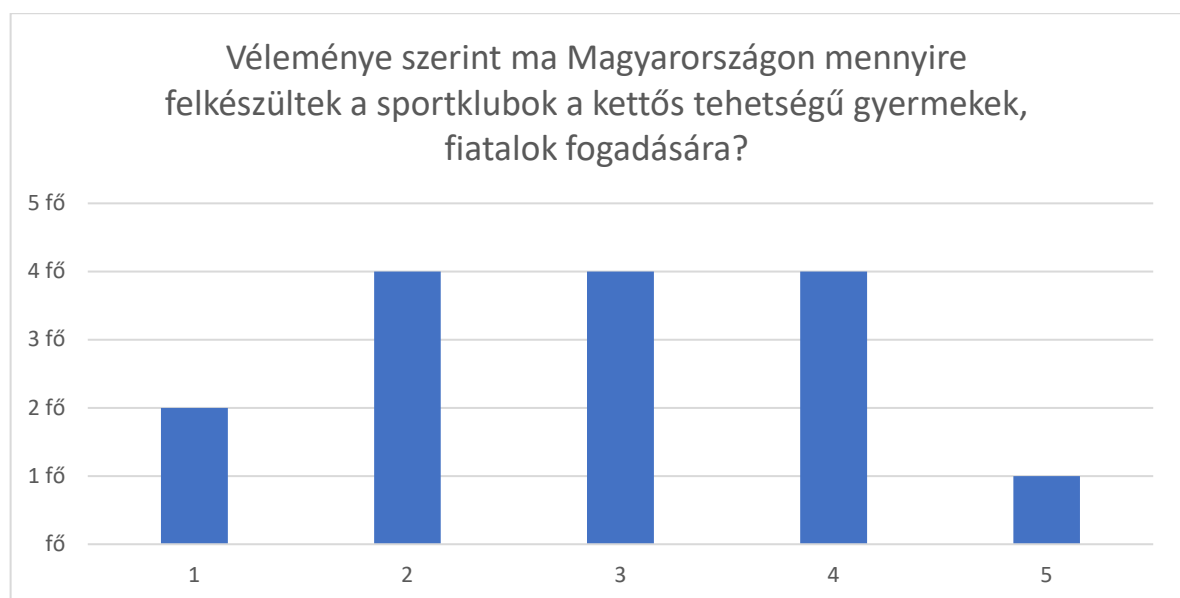
A kiemelt tehetségekkel foglalkozó 6 szakember közül négyen bevonnak más szakembert a munkájukba, egy kitöltőnek nincs lehetősége más szakembert bevonni, egy pedig nem válaszolt

a kérdésre. A megadott válaszlehetőségek közül a kitöltők a fejlesztőpedagógust és a pszichológust jelölték meg, pszichopedagógust senki nem von be a munkába.

33. ábra: Szakemberek bevonása kettős tehetségek felkészítésébe (forrás: saját szerkesztés)

A sportklubok felkészültségének mérésére az 1-5ig terjedő Likert - skálát használtam, amin az 1 az 'egyáltalán nem', az 5 a 'teljes mértékben'. A válaszadók úgy értékelték, hogy a kategóriák közül (SNI, BTMN, nem diagnosztizált problémával küzdő gyermekek és fiatalok, hátrányos helyzetűek és kettős tehetségűek) a kettős tehetségű gyermekek fogadására a legfelkészültebbek a sportklubok.

34. ábra: Sportklubok felkészültsége kettős tehetségekre (forrás: saját szerkesztés)

8. Összegzés

Kutatásomban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy megjelennek-e az iskolán kívüli szabadidő eltöltésére alkalmas sportklubokban a különleges figyelmet igénylő gyermekek és fiatalok. Az edzők, oktatók mely sportágakat ajánlják a különböző diagnosztizált vagy nem diagnosztizált problémával, nehézséggel küzdő gyermekeknek, fiataloknak. Valamint adott-e a lehetőség és igény sportszakemberek munkájának pszichopedagógiai támogatására.

Az adatgyűjtéshez kérdőíves módszert használtam zárt és félig zárt kérdésekkel, mely kérdőívet 15 fő töltötte ki. A kis elemszám miatt a kutatás nem reprezentatív. Célom volt minél több és változatosabb mintavétel, ami végül csak kis mértékben sikerült. Szerettem volna nagyvárosi és kisvárosi klubok, különböző szakosztályairól, több azonos sportágban tevékenykedő szakembert is megkérdezni, hogy összevetthessem a tapasztalataikat.

Az alábbi összesítő táblázatban foglaltam össze a kitöltők válaszainak számszerűsíthető adatait:

1. táblázat: Összefoglaló táblázat (forrás: saját szerkesztés)

	SNI	BTMN	nem diagnosztizált problémák	hátrányos helyzet	kettős tehetség
Hány kitöltő találkozik a kiemelt figyelmet igénylők különböző csoportjaival?	15 fő	13fő	15fő	6fő	4fő
Hány kitöltő találkozik a szakértői véleményben a sport ajánlásával?	9 fő	6 fő	nincs adat	nincs adat	nincs adat
Hány kitöltő készít egyéni edzéstervet?	6 fő	5fő	0 fő	0 fő	2 fő
Hány kitöltő von be más szakembereket a gyermekekkel, fiatalokkal folyó munkába?	10 fő	15 fő	7fő	6fő	4 fő
Mennyire tartják fontosnak a kitöltők a szülőkkel való együttműködést?	4,3	4,3	4,2	nincs adat	3,8
Milyen a sportklubok felkészültsége?	2	2,2	2,1	2,2	
Hány fő ajánlja azt a sportot, amiben tevékenykedik?	13fő	10fő	12fő	14fő	nincs adat

9. Kutatási kérdések megválaszolása

1) Az iskolán kívüli szabadidő- és versenysport területén kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel, fiatalokkal milyen arányban találkoznak sportszakemberek?

A dolgozat elkészültét az a feltételezésem motiválta, hogy a közoktatási rendszerben megjelenő, atipikus fejlődésmenetet mutató diákok a klub keretek között folyó szabadidő- és versenysport területén is egyre nagyobb számban jelennek meg. A kutatásomban résztvevő szakemberek mindegyike találkozik valamilyen nehézséggel, problémával küzdő gyermekekkel, fiatalokkal a munkája során. Bár nagy számban képviseltetik magukat a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarral diagnosztizált gyermekek is, a legtöbb esetben azonban nem diagnózissal körül határolt problémákról beszélhetünk, így még nehezebb dolguk lehet a gyermekekkel foglalkozó szakembereknek a közös munka során.

A megkérdezett szakemberek kevesebb mint fele foglalkozik csak hátrányos helyzetű és kiemelten tehetséges gyermekekkel és fiatalokkal. A mintavétel azt mutatja, hogy ha kis mértékben is, de megjelennek a többségi szabadidő és versenysport területén, tehát az ő támogatásuk is megoldott kell legyen az edzők és sportszakemberek részéről.

2) Jellemző-e a szakértői bizottság szakértői véleményében sport, mint fejlesztést, terápiát kiegészítő szabadidős tevékenység megjelenése, s ha igen, milyen irányú javaslatok a leggyakoribbak?

A kutatást nem sikerült nagy elemszámon végezni, így nem lehet reprezentatív az eredménye, de a megkérdezettek többsége találkozott már a szakértői véleményekben a sport ajánlásával, mint a fejlesztést, terápiát kiegészítő tevékenységgel. Konkrét javaslatokat ritkán fogalmaznak meg, de az is kiderült, hogy szóbeli instrukciókat kapnak az érdeklődő szülők a vizsgálat eredményét ismertető szakemberektől arra vonatkozóan, hogy milyen sportágat lenne érdemes keresni az adott gyermeknek, fiatalnak.

3) Mennyire jellemző az együttműködés különböző kompetenciájú szakemberek és szülők között a gyermek fejlődése érdekében?

A válaszadók többségének lehetősége van más szakemberekkel együtt dolgozni és élni is a lehetőségeikkel. A sport témából egyenesen következik, hogy legtöbbször mozgásállapot javításában kompetens szakember segítségét kérik, de sokszor előfordul a válaszok között

a pszichológus és a fejlesztő pedagógus is. Pszichopedagógus szakember segítségét egy kitöltő veszi igénybe.

Azt gondolom, hogy főként a verseny- és élsportban elengedhetetlen több szakember együttműködése a sportoló teljesítményének biztonságos fokozása érdekében. Azonban ez nem csak a fizikai teljesítmény növelésére vonatkozik. Fontos a sportoló pszichés jóllétének támogatása, a szakemberek és család részéről is. Emiatt a kérdőívben nem csak a szakemberek közötti együttműködésre, hanem az edzők szülőkkel folytatott együttműködésre is rákérdeztem. Előzetes feltételezésem az volt, hogy az edzők nem tartják fontosnak a szülőkkel való együttműködést. Ennek ellenére vagy semlegesek voltak a kérdésben, vagy többségben fontosnak tartják.

Azt feltételezem, hogy a szakemberek nyitottak lehetnek a pszichopedagógus támogatására is, ha jobban megismerik a munkáját és kompetenciakörét. Valamint érdemes lehet a szülők oldaláról is tovább vizsgálni a kérdést, hogy nekik milyen segítséget, támogatást nyújthat egy pszichopedagógus a gyermekük sportolásával összefüggő kérdésekben.

4) Melyik sportágat ajánlják leginkább a pszichopedagógia ellátási körébe tartozó gyermekeknek?

A válaszok alapján azt a következtetést vontam le, hogy nem elsősorban a sportág, inkább az edző attitűdje és tájékozottsága a döntő abban, hogy hol lesz sikeres a problémával küzdő gyermek, fiatal beilleszkedése. Valamint felmerült a kutatás során az anyagi terhek jelentősége is. Előnyt élvez az a gyermek, fiatal, akinek nem csak szociális státusza, hanem családjának anyagi helyzete is elérhetővé teszi a klubsport lehetőségét.

Az általam vizsgált sportágak közül elmondható, hogy a feltételek biztosítása mellett mind (vívás, úszás, lovaglás, triatlon, jóga, jégkorong, labdarúgás, röplabda, speciális kölyöksport) ajánlott lehet az SNI és BTMN diagnózissal rendelkező, a nem diagnosztizált nehézségekkel küzdő és a hátrányos helyzetű gyermekeknek, fiataloknak is. A leendő sportoló alapos megismerése és a körülmények mérlegelésre szükséges ahhoz, hogy felmérhessük, a gyermek állapota inkább csapatsporta, vagy egyéni sportra teszi alkalmassá.

10. Javaslatok megfogalmazása

Mivel a kutatás azt mutatja, hogy minden sportágban, minden korosztályban észlelnék nehézségeket a szakemberek, ezért azt gondolom, hogy érdemes foglalkozni mélyebben azzal a kérdéssel, hogy hogyan integrálhatóak ezek a gyermekek és fiatalok a sportklubokba. Továbbá hogyan könnyíthetnénk meg az edzők, oktatók munkáját és tehetnénk nyitottabbá őket arra, hogy időt és energiát szánjanak a problémával küzdő gyermekekre is. Fontosnak tartom a szakemberek közti kommunikációt, az edukációt annak érdekében, hogy valós információk mentén tudjanak dönteni az edzők arról, hogy egy adott gyermekkel szeretnénk-e belevágni a közös munkába, vagy sem. Nagyon sok múlik a sportszakemberek pozitív, elfogadó attitűdjén, amit csak akkor lehet befolyásolni, ha releváns információkat kapnak a sportszakemberek nem csak az említett gyermekek hiányosságairól és gyengeségeiről, hanem erősségeikről is, amikre lehet építeni a választott sportágban. Ehhez nagy segítséget nyújthat a szakértői vélemény, főleg, ha az tartalmazza a gyermek, fiatal erősségeit is, amire építhetnek az edzők. Valamint természetesen a pszichopedagógus szaktudása és ismeretei az adott probléma feltérképezésében.

A szülői interjú felvétele során körvonalazódott, hogy igény volna a sportoló gyermek, fiatal családjának támogatására is. Az interjú elkészülte után hosszasan beszélgettünk a megkérdezett édesanyával, rengeteg kérdés merült fel benne a gyermeke állapotával és a sporttal kapcsolatban. A kitöltő edzők többsége igényli a szülőkkel való együttműködést a gyermek sportkarrierjének fejlődése érdekében. Erre a két igényre reagálva akár a gyermek sportolással töltött idejében, a szülőknek egyéni vagy csoportos tanácsadás, vagy kötetlenebb beszélgető kör szervezését tudom elképzelni, ami segíthet a gyermek-szülő és szülő-edző kapcsolat és kommunikáció hatékonyabbá tételében.

Nagyobb kluboknál előfordul, hogy a sportolók iskolai felzárkóztatása és tanulási nehézségeinek leküzdése érdekében, valamint beilleszkedésének segítésére pedagógus által vezetett tanulószoba működik. Nagyon fontosnak tartom, hogy a versenysport mellett elegendő idő, energia és motiváció maradjon a tanulásra, valamint a sporton kívüli felnőtt élet tervezésére, pályaorientációra is. Egy pszichopedagógus által vezetett külön foglalkozás, fejlesztés hozzájárulhat ahhoz, hogy a sport mellett is sikerélményekhez jussanak a gyermekek és fiatalok, valamint nyitottak maradjanak a sporton kívüli világ megismerésére is.

11. Irodalomjegyzék

Könyvek, folyóiratok, szakmai értekezések:

Benzúr Miklósné (Szerk.): Az adaptált testkultúra és sport fogyatékoságspecifikus alapismeretei (ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest, 2017.) – Rózsáné Czigány Enikő: Viselkedési zavarokat mutató sajátos nevelési igényű tanulók és a testkulturális nevelés

Bíróné Nagy Edit– Sportpedagógia (Dialóg Campus Kiadó, 2011)

Bonz Imre (Szerk.): Kutatásmódszertani alapismeretek (Pécs, 2015)

Eigner Bernadett: Szakmai állásfoglalás Pszichopedagógia tudomány és gyakorlat, (Magyar Gyógypedagógusok Egyesülete Pszichopedagógiai Szakosztálya, 2014)

Fintor Gábor: Implementáció és tanulói attitűdök, a mindennapos testnevelés funkciója egy hátrányos helyzetű régió iskolában (Szeged, 2019.)

Gyömbér Noémi, Kovács Krisztina: Fejben dől el – Sportpszichológia mindenkinek (Budapest, 2012)

Hamar Pál (szerk.): A mozgás mint személyiségfejlesztő tényező – Borsán Livia: A szabadidő, mint a személyiségfejlesztés egyik lehetséges eszköze (Budapest, 2016)

Hamar Pál (szerk.): A mozgás mint személyiségfejlesztő tényező – Budainé Csepela Yvette: Az edző – sportoló kapcsolat – mint sajátos pedagógiai helyzet – jellegzetességei (Budapest, 2016)

Harmatiné Olajos Tímea – Pataky Nóra – K. Nagy Emese: A kétszeresen kivételes tanulók tehetséggondozása (Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2014) - Harmatiné Olajos Tímea: Tehetség és ADHD

Hoffmann Judit – A szabadidő pedagógiai és gyógypedagógiai kérdései (Comenius, Pécs, 2006)

Keczeli Danica: A sport, mint a depresszióval szembeni védőfaktor (Acta Medicinae et Sociologica 2020 11. Különszám)

Kontra József – A pedagógiai kutatás módszertana (Kaposvári Egyetem, 2011.)

Morvay-Sey Kata: Budo harcművészetek alkalmazási lehetőségei az iskolai agresszió kezelésében (Pécsi Tudományegyetem, PHD. értekezés, 2014.)

Dr. Nádori László, Dr. Gáspár Mihály, Dr. Rétsági Erzsébet, H. dr. Ekler Judit, Szegterné dr. Dancs Henriette, Dr. Woth Péter, Dr. Gáldi Gábor - Sportelméleti ismeretek, (Dialóg Campus Kiadó, 2011.)

Orosz Róbert: A sporttehetség felismerésének és fejlesztésének pszichológiai alapjai (Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, 2010)

Tóth Zoltán (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban - Oktatás és Nevelés – Gyakorlat és Tudomány: Eigner Bernadett Érzelmi- és viselkedési problémák felismerése és kezelése csecsemő- és óvodáskorban (Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Tudományos Bizottsága és a Debreceni Egyetem 2015)

Elektronikus dokumentumok:

Domokos Tamás Kántor Zoltán Pillók Péter Székely Levente : Magyar fiatalok 2020 (Kérdések és válaszok - fiatalokról, fiataloktól), 39. o.

letöltés ideje: 2021. 11. 05. 9:23

https://tarsadalomkutato.hu/wp-content/uploads/2021/07/magyar_ifjusag_2020_web-v%C3%9Ag.pdf

Hiperaktív Sportegyesület bemutatása

<http://www.gyermekhaz.hu/rolunk/partnereink/hspe/>

https://hvg.hu/plazs/20141120_Hiper_SE

Kun Péter és Csaba Partali Csaba: Nincs elveszett gyerek! (TEDX előadás)

<https://youtu.be/Tb3HPPeovFA>

12. Ábrajegyzék

1. ábra: KSH adatai a súlyos tanulási-, figyelem és magatartászavarral küzdő gyermekek számának változásáról forrás: (KSH 2021)	2
2. ábra: A kutatásban résztvevő sportágak (forrás: saját szerkesztés).....	16
3. ábra: A kutatásban résztvevő szakemberek beosztása (forrás: saját szerkesztés)	17
4. ábra: A kutatásban résztvevők által foglalkoztatott gyermekek és fiatalok életkora (forrás: saját szerkesztés)	18
5. ábra: Versenysportban résztvevő kitöltők (forrás: saját szerkesztés).....	18
6. ábra: SNI-s gyermekek és fiatalok a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés)	19
7. ábra: Szabadidősport megjelenése a szakértői véleményekben (forrás: saját szerkesztés)	20
8. ábra: Egyéni edzésterv SNI-s gyermekeknek (forrás: saját szerkesztés).....	21
9. ábra: team munka a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés)	22
10. ábra: Team munka a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés).....	23
11. ábra: Edzők és szülők együttműködése (forrás: saját szerkesztés)	24
12. ábra: Sportklubok felkészültsége egyéb pszichés fejlődési zavarral diagnosztizált gyermekek, fiatalok integrálására (forrás: saját szerkesztés).....	25
13. ábra: Sportág ajánlás (forrás: saját szerkesztés).....	26
14. ábra: BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek és fiatalok a szabadidősport területén (forrás: saját szerkesztés)	27
15. ábra: Sport ajánlása a szakértői véleményben (forrás: saját szerkesztés).....	28
16. ábra: Egyéni edzésterv BTMN diagnózis esetén (forrás: saját szerkesztés)	29
17. ábra: Team munka (forrás: saját szerkesztés).....	29
18. ábra: Sportszakemberek és szülők együttműködése (forrás: saját szerkesztés)	30
19. ábra: Sportklubok felkészültsége BTMN diagnózis esetén.....	31
20. ábra: Sportág ajánlása BTMN diagnózis esetén (forrás: saját szerkesztés)	31
21. ábra: Sportszakemberek által észlelt, nem diagnosztizált problémák (forrás: saját szerkesztés)	34
22. ábra: Szakemberek és szülők együttműködése (forrás: saját szerkesztés)	35
23. ábra: Szakemberek közötti team munka (forrás: saját szerkesztés)	35
24. ábra: Sportklubok felkészültsége nem diagnosztizált gyermekekre és fiatalokra (forrás: saját szerkesztés)	36
25. ábra: Sportág ajánlása nem diagnosztizált gyermekek és fiatalok részére (forrás: saját szerkesztés)	37
26. ábra: Hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok szabadidősportja (forrás: saját szerkesztés).....	38
27. ábra: Szakemberek bevonása hátrányos helyzetű gyermekekkel és fiatalokkal folyó munkába (forrás: saját szerkesztés)	38
28. ábra: Sportklubok felkészültsége hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok fogadására (forrás: saját szerkesztés)	39
29. ábra: Sportág ajánlása hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok részére (forrás: saját szerkesztés)	40
30. ábra: Kettős tehetségű gyermekek és fiatalok felkészítése (forrás: saját szerkesztés)	41
31. ábra: Egyéni edzésterv kettős tehetségű gyermek, fiatal részére (forrás: saját szerkesztés)	42
32. ábra: Szülőkkel való együttműködés kettős tehetség esetén (forrás: saját szerkesztés).....	42
33. ábra: Szakemberek bevonása kettős tehetségek felkészítésébe (forrás: saját szerkesztés).....	43
34. ábra: Sportklubok felkészültsége kettős tehetségekre (forrás: saját szerkesztés).....	43

13. Táblázatjegyzék

1. táblázat: Összefoglaló táblázat (forrás: saját szerkesztés)	44
--	----

14. Mellékletek

14.1. Kérdőív szakembereknek

I. Általános kérdések

- Milyen sportágban, sportágakban tevékenykedik?
- Milyen munkakörben dolgozik?
- Milyen korosztállyal foglalkozik?
- Részt vesz-e gyermekek, fiatalok versenyekre felkészítésében?

II. A következő kérdések a Sajátos Nevelési Igényű (továbbiakban SNI), ezen belül pedig az egyéb pszichés fejlődési zavar (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar, pl.:ADHD) diagnózissal rendelkező sportolókra vonatkoznak.

- Találkozik munkája során diagnosztizált SNI-s gyermekkel, fiatallal? Ha igen, SNI típusa?
Válaszlehetőségek: egyéb pszichés fejlődési zavar, autizmus spektrum zavar, érzékszervi fogyatékoság, mozgásfogyatékoság, értelmi fogyatékoság, halmozott fogyatékoság, nem, nem tudok róla)
- A szakértői bizottság szakértői véleményében találkozott már a sport ajánlásával, mint a gyermek, fiatal terápiáját kiegészítő tevékenységgel? Ha igen, megnevezték milyen sportágat javasolnak?
Válaszlehetőségek: Nem találkoztam, találkoztam a sportág megnevezésével, találkoztam a sportág megnevezése nélkül
- Készül egyéni edzésterv a sajátos nevelési igényű gyermekekkel, fiatalokkal folyó munka elősegítésére?
- Mennyire fektet nagy hangsúlyt a szülőkkel való együttműködésre a gyermek fejlődése érdekében?
- Lehetősége nyílik bevonni más szakembert a gyermekekkel, fiatalokkal folyó munkába?
Ha igen, kit/kiket?
- Ajánlaná a sportágat, amiben tevékenykedik az egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos figyelem- vagy magatartásszabályozási zavar, pl.:ADHD) diagnosztizált gyermekeknek, fiataloknak?

- Véleménye szerint ma Magyarországon felkészültek a sportklubok az egyéb pszichés fejlődési zavarral diagnosztizált gyermekek, fiatalok integrálására?

A következő szakasz kérdései a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel (továbbiakban BTMN) küzdő gyermekek és fiatalok szabadidős sportjára vonatkoznak. A személyes véleményekre vonatkozó kérdések akkor is megválaszolhatóak, ha nem dolgozik közvetlenül a fent említett diagnózissal rendelkező gyermekekkel, fiatalokkal. Ezen kérdések egy részére nem kötelező válaszolni, átléphetők.

- Munkája során találkozik BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekkel, fiatalokkal?
- A szakértői bizottság szakvéleményében találkozott már a sport ajánlásával, mint a gyermek, fiatal fejlesztését kiegészítő tevékenységgel? Ha igen, megnevezték, hogy milyen sportágat javasolnak?
- Készül egyéni edzésterv a BTMN diagnózissal rendelkező gyermekekkel, fiatalokkal való munka elősegítésére?
- Lehetősége nyílik bevonni más szakembert a gyermekekkel, fiatalokkal folyó munkába? Ha igen, kit/kiket?
- Mennyire fektet nagy hangsúlyt a szülőkkel való együttműködésre a gyermek fejlődése érdekében?
- Ajánlaná a sportágat, amiben tevékenykedik a BTMN diagnózissal rendelkező gyermekeknek, fiataloknak? Válaszát indokolja!
- Véleménye szerint ma Magyarországon mennyire felkészültek a sportklubok a BTMN diagnózissal rendelkező gyermekek, fiatalok fogadására?

A következő szakasz kérdései a diagnózissal nem rendelkező, de valamilyen problémával küzdő gyermekekre, fiatalokra vonatkozik. A személyes véleményekre vonatkozó kérdések akkor is megválaszolhatóak, ha nem dolgozik közvetlenül a fent említett diagnózissal rendelkező gyermekekkel, fiatalokkal. Ezen kérdések egy részére nem kötelező válaszolni, átléphetők.

- Találkozott már munkája során olyan gyermekkel, fiatallal, akinél nem volt tudomása SNI, vagy BTMN meglétéről, de gyaníthatóan valamilyen problémával küzdött? Amennyiben a fenti kérdésre igennel válaszolt, milyen problémát/problémákat tapasztalt?
- Mennyire fektet nagy hangsúlyt a szülőkkel való együttműködésre a gyermek fejlődése érdekében?

- Lehetősége nyílik bevonni más szakembert a gyermekekkel, fiatalokkal folyó munkába?
Ha igen, kit/kiket?
- Ajánlaná a sportágat, amiben tevékenykedik a diagnózissal nem rendelkező, de nehézségekkel küzdő gyermekeknek, fiataloknak? Válaszát indokolja!
- Véleménye szerint ma Magyarországon mennyire felkészültek a sportklubok a diagnózissal nem rendelkező, de nehézségekkel küzdő gyermekek, fiatalok fogadására?

A következő szakasz kérdései a hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok sportolására irányulnak. A személyes véleményekre vonatkozó kérdések akkor is megválaszolhatóak, ha nem dolgozik közvetlenül hátrányos helyzetű gyermekekkel, fiatalokkal. Ezen kérdések egy részére nem kötelező válaszolni, átléphetők.

- Részt vesz hátrányos helyzetű gyermekek szabadidő sportjának szervezésében?
- Készül-e egyéni edzésterv a hátrányos helyzetű gyermekekkel, fiatalokkal való munka elősegítésére?
- Mennyire fektet nagy hangsúlyt a szülővel való együttműködésre a gyermek fejlődése érdekében?
- Lehetősége nyílik bevonni más szakembert a gyermekekkel, fiatalokkal folyó munkába?
Ha igen, kit/kiket?
- Ajánlaná a sportágat, amiben tevékenykedik hátrányos helyzetű gyermekeknek, fiataloknak? Válaszát indokolja!
- Véleménye szerint ma Magyarországon mennyire felkészültek a sportklubok a hátrányos helyzetű gyermekek, fiatalok fogadására?

A következő szakasz kérdései a kiemelten tehetséges, kettős tehetségű (kiemelten tehetséges és SNIs) gyermekekre és fiatalokra vonatkoznak.

- Vett-e már részt kiemelten tehetséges gyermek felkészítésében?
- Vett már részt kettős tehetségű (kiemelten tehetséges és SNIs) gyermek, fiatal felkészítésében?
- Készül egyéni edzésterv a kiemelten tehetséges gyermekekkel, fiatalokkal való munka elősegítésére?
- Mennyire fektet nagy hangsúlyt a szülővel való együttműködésre a gyermek fejlődése érdekében?
- Lehetősége nyílik bevonni más szakembert a gyermekekkel, fiatalokkal folyó munkába?
Ha igen, kit/kiket?

- Véleménye szerint ma Magyarországon mennyire felkészültek a sportklubok a kettős tehetségű gyermekek, fiatalok fogadására?
- Észrevételek, megjegyzések

14.2. Szülői kérdéssor

1. Mennyi idős a kisfiad?

Nyolc és fél éves, 2014-ben született, márciusban. Most harmadik osztályos.

2. Milyen diagnózissal (diagnózisokkal) rendelkezik? Mikor kapta meg a diagnózist?

F90, egyéb pszichés fejlődési zavar. A diagnózist azt másfél évvel ezelőtt kapta meg, ebben a tanévben lesz a felülvizsgálat, ebben a félévben, vagy a következőben kell majd mennünk a szakértőibe

3. Mit sportol jelenleg? Sportolt a diagnózis előtt?

Tavaly szeptember óta sport, a BVSC-be jár vívni. Minden nap, hétfőtől péntekig, napi egy óra. A diagnózis előtt volt ez a pandémia, ami miatt nem nagyon volt lehetőségünk sportokra. Egyedül a TSMT torna volt, ahova tudtunk menni. Oda vittük heti kétszer, nem volt rá hatással.

4. A szakértői bizottság szakvéleményében szerepelt a sport, mint a terápiát kiegészítő tevékenység? Ha igen, megnevezték a sportágat?

A szakértői bizottság kifejezetten javasolta a sportot. És arról beszéltünk, hogy neki mindenképpen valamilyen egyéni sportban kell gondolkozni a figyelemzavara és hiperaktivitása miatt. A csapatsportokban ő azért nem annyira jó. Nagyon jó mozgású gyerek, de nem tud figyelni, tehát mindenképpen egyéni sport és akkor azon belül választottuk a vívást. Azért a vívást, mert én is vívtam és az apukája is.

5. Ajánlotta valaki a sportágat, sportklubot? Hogyan találtatok rá a megfelelő helyre?

A BVSC-re úgy találtunk rá, hogy én is a BVSC-ben vívtam még nagyon régen. Ez magamtól is eszembe jutott, hogy D-vel, ha 7 éves lesz, megpróbáljuk, hogy hátha megszereti. Úgy tűnik, hogy jó volt a választás, nagyon szívesen jár és nagyon tehetséges meg ügyes is.

6. Volt, ahol elutasították a fiadat?

Nem volt olyan, hogy elutasították D-t, de nem is vittem máshova., mert akkor volt a pandémia.

7. Az edző elolvasta a szakvéleményét?

Nem olvasta el a szakvéleményt, de beszéltünk róla. Nem rögtön az elején, hanem úgy kb egy évet járt, nem egészen egy évet, amikor „coming outoltam” ezzel a témával és mondtam, hogy nagyon hálás vagyok meg nagyon köszönöm ezt az egészet, mert D nagyon szereti és sokat fejlődött, bár tudom vannak vele gondok. Akkor mondtam az edzőnek, hogy hiperaktivitás és figyelemzavar van és gyanakszunk autizmusra. Azt látta rajta az edző, hogy vannak fura dolgai, de nem gondolkodott ebben, hogy mi lehet, hogy lehet. Őt az érdekelte hogyan működik együtt D, tehetséges-e, szereti-e az egészet csinálni. Ő ebből a szemszögből nézte. Soha nem stigmatizálta a gyereket.

8. Hány alkalommal vesz részt sportfoglalkozáson?

Heti ötször jár, hétfőtől péntekig, napi egy óra edzés van.

9. Részt vesz versenyeken? Ha most nem, a későbbiekben tervben van versenyeken való részvétel?

Egyelőre nem versenyzik, mert még kicsi, de az edzője mondta, hogy el fogja majd indítani versenyeken, egészen mini kategóriában.

10. Milyen a gyermek és edző viszonya?

Jó a viszonyuk, kifejezetten jó, kedvelik egymást. Az edző is egyébként kicsit fura. Szerintem kicsit hasonló, mint D, elég introvertált személy. Nagyon mély beszélgetés, bensőséges kapcsolat nincs köztük. De azt látom, hogy egy korrekt elfogadáson alapuló kapcsolat van.

11. Milyen a szülő és edző közti kommunikáció? Szerinted mennyire fontos a szülői részvétel a gyermek fejlődése érdekében?

Nekem is jó kapcsolatom van az edzőjével – egy fiatal srác egyébként-, de ahogy Dávidnak sincs nagyon mély kapcsolata vele, úgy nekem sincs. Nagyon introvertált valaki, de egy jószándékú, jó indulatú valaki. Szoktunk beszélgetni, de keveset. Nem erőltetem. A dolog enélkül is működik jól.

12. Milyen változásokat tapasztalsz otthon, amit a sportnak lehet tulajdonítani?

D rendkívüli módon pörög, a vívás után még megyünk focizni minden nap, amikor az idő engedi, mert nem tudja kipörgetni magát a vívásban, neki az a napi egy óra nagyon kevés, azt még meg kell toldani legalább 1,5-2 óra mozgással. Nagyon kevés idő telt még el, egy éve jár

vívni, lehet 1- év múlva tudok majd erre jobban válaszolni. Most én olyan nagy változást még nem látok.

13. Mennyire tartja keretek között a kisfiad viselkedését a kötött napirend, amiben a sport is elég nagy részt foglal el?

Nagyon jó, hogy minden nap tudunk menni, ugyan abban az időpontban, háromtól négyig. Megadja a ritmusát, struktúráját a napnak, keretet ad, nem csak a napjának, hanem az egész hetének. Tudja és számít rá, hogy minden nap megyünk és ez egy nagyon fontos dolog. Én úgy vagyok ezzel, vagyis mi úgy vagyunk ezzel, hogy nem az iskola az első és a sport a második, hanem a sport az első. A mozgás, ebben a kötött formában ez a strukturált mozgás van az első helyen és csak utána jön az iskola, mivel rendkívül okos, nagyon intelligens kisfiú. Úgyis megtanul minden pillanatok alatt, így engem nem is nagyon érdekel a tanulás. Mindenből ötöst ír. Úgy gondolom, hogy a mozgás az, ami a leginkább segít az ő működési zavarán és nem az iskola. Itt nő az önbizalma, az önértékelése, az önbecsülése. Az iskolában ugyan ez lerombolódik. a legtöbb segítség nekünk ebből az edzőteremből érkezett. Nagyon hálás vagyok nekik.

14. Az oktatási intézményből esetleg érkezett pozitív visszacsatolás, ami a sportnak tulajdonítható?

Nem érkezett semmilyen visszacsatolás, nagyon nehezen tolerálják D-t. Nekem van egy megállapodásom – mondjuk így - az osztályfőnökkel, hogy minden nap egykor haza hozom D-t. Tisztában vagyok azzal, hogy nagyon nehéz vele, nagy terhet ró a gyerekekre, nagy terhet ró a pedagógusokra. Én is pedagógus vagyok, átlátom, megértem. Abban tudok segíteni az iskolának, hogy egykor elhozom. Vagy én, vagy az apukája. Ezért cserébe azt vártam, vagyis azt várom, hogy abban a négy-öt órában tolerálják a gyereket és fogadják el. A legnagyobb problémájuk a folyamatos beszéd. Ezért kapott rendszeresen értékeléskor magatartására rossz osztályzatot, a szorgalmára meg változót, mert állandóan beszél, pörög-forog. Ez D állapotának a része, nem tehet róla. Ami visszajelzést kapok róla az iskolától, annak 98%-a negatív.

15. Hogy tolerálják a gyerekek és felnőttek a kifiad viselkedését a sport klubnál? Sikeres beilleszkednie?

Nagyon könnyen ment a beilleszkedése, abba az egy órában, amikor mozognia kell, nincsen vele probléma. Az idősebbek, nagyobb kamaszok nagyon kedvelik D-t. Ami az iskolában hátrány, az itt előny. Ha edzés előtt odaérünk negyedórával, ő nem a padon ül és vár, hanem

már rögtön szaladgál, bemelegít. Azt látják, hogy egy dinamikus, rugalmas, mozgékony gyerek, aki nagyon szereti a mozgást.

5. sz. függelék – Hallgatói és konzulensi nyilatkozat minta

NYILATKOZAT

Alulírott Vighné Szabó Nikolett, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Kaposvári Campus, gyógypedagógiai szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. év 04. hó 17. nap

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatot/Szakdolgozatot/Diplomadolgozatot záróvizsgán történő védelemre javaslom / nem javaslom*.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: Kaposvár, 2023. 03. 27.

Belső konzulens

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!